

Strategjia e Perfshirjes Sociale

2007- 2013

Draft

Permbajtja

Shkurtime	iii
Hyrje	1
Kapitulli 1 Tendencat kryesore	3
Zhvillimi Ekonomik.....	3
Zhvillime Demografike.....	3
Varferia dhe Perjashtimi Social	4
Kapitulli 2: Vizioni, Prioritetet dhe Objektivat	7
Kapitulli 3.....	10
Sfida te rendesishme dhe Politikat e Zbatuara	10
Rritja e Pjesemarrjes se Grave ne Tregun e Punes	10
Formalizimi i Tregut te Punes	12
Situata	13
Modernizimi i Asistences Sociale.....	14
Perkujdesi Social.....	17
Shendetsia	18
Strehimi	20
Asistenca Ligjore	22
Furnizimi me Uje dhe Higjena	22
Transporti	24
Telekomunikacioni.....	25
Femijet e Rrezikuar	26
Romet.....	29
Personat me Aftesi te Kufizuar (PAK).....	32
Te Moshuarit	33
Grate	35
Dhuna ne familje	36
Kapitulli 4: Pergjegjshmeria, Monitorimi dhe Vleresimi.....	37
Indikatoret e monitorimit.....	37
Shtojca	44
Shtojca 1: Statistika per Perfshirjen Sociale	44
Shtojca 2: Strukturat Institucionale shteterore	45
Shtojca 3: Veprimtari Specifike	47
Shtojca 4: Strategjite Kombetare dhe Konsultimet	60
Referencat.....	62

Shkurtime

ADRF	Albanian Disability Rights Foundation
CARDS	Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation
CRC	Convention on the Rights of the Child
DFID	UK Department for International Development
ECCD	Early Childhood Care and Development
EEO	Equal Employment Opportunities
EU	European Union
EUR	Euro
GDP	Gross Domestic Product
GOA	Government of Albania
GTZ	Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit
HALE	Health Life Expectancy
ISCED	International Standard Classification of Education
IDA	International Development Association
INSTAT	Albanian National Institute of Statistics
IPH	Institute of Public Health
ISS	Institute of Social Securities
KESH	Albanian Power Corporation
KfW	Kreditanstalt für Wiederaufbau
MCYS	Ministry of Culture, Youth and Sports
MDG	Millennium Development Goal
MEUR	Million Euros
MICS	Multiple Indicator Cluster Survey
MLGD	Ministry of Local Government and Decentralisation
MOES	Ministry of Education and Science
MoLSAEO	Ministry of Labour and Social Affairs and Equal Opportunities
MOF	Ministry of Finance
MOH	Ministry of Health
MPWTT	Ministry of Public Works, Transport and Telecommunications
NAP/Incl.	National Action Plan for Social Inclusion
NCEA	National Centre for Evaluation and Assessment
NES	National Employment Service
NSSD	National Strategy for Social and Economic Development
NSDI	National Strategy for Development and Integration
NGO	Nongovernmental Organisation
OHCR	Office of the High Commissioner for Human Rights
OSCE	Organisation for Security and Cooperation in Europe
PEIR	Public Expenditure and Institutional Review

SDC	Swiss Development Cooperation
SIDA	Swedish International Development Association
SIS	Social Inclusion Strategy
UNECE	United Nations Economic Commission for Europe
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNICEF	United Nations Children's Fund
USAID	United States Agency for International Development
UNDP	United Nations Development Programme
VNICA	Vulnerability and Institutional Needs Capacity Assessment
WHO	World Health Organisation

Hyrje

Strategjia e Perfshirjes Sociale eshte nje komponent i Strategjise Kombetare per Zhvillim dhe Integrim. Ajo fokusohet ne varferine dhe perjashtimin social, rreziqe qe mbeten edhe pas rritjes ekonomike. Duke qene nje strategji ndersektoriale, ajo eshte ne perputhje te plote me strategjite sektoriale dhe ne vecanti me politikat dhe strukturat institucionale te pershkruara ne keto strategji, te cilat kane synim te ndihmojne personat vulnerabel, familjet dhe grupet ne komunitet, qe keta te mund te veprojne ne menyre te pavarur, te mund te sigurojne te ardhura dhe te kene te njejtat te drejta si dhe pjesetaret e tjere te shoqerise¹. Ajo i sherben tre qellimeve kryesore:

- Pasqyrimin te drejtimeve strategjike te qeverise, te cilat jane paraqitur me pare ne programin e qeverise (Shtator 2005), ne menyre te integruar dhe formulimit te kuadrit monitorues me anen e te cilit do te vleresohet progresi.
- Identifikimit, nepermjet nje procesi konsultimesh me grupet e interesuara jashte qeverise, dhe komunitetin e donatoreve, te politikave qe duhen permiresuar si dhe koordinimit me te mire te punes ndermjet ministrive te linjes.
- Formulimit te planit te veprimit per perfshirjen sociale, qe eshte nje kerkese standarte per pranimin ne BE.

Prezantimi i Strategjise se Perfshirjes Sociale eshte bere mbi bazen e nje Plani Veprimesh kunder Varferise dhe Perjashtimit Social te vendeve anetare te BE. Kapitulli 1 paraqet sfidat kryesore me te cilat perballohen te varferit dhe grupet e vecanta, qe ndodhen para rrezikut te perjashtimit social. Ky kapitull ndiqet nga prioritetet dhe objektivat e qeverise per te luftuar perjashtimin social (Kapitulli 2) dhe nga nje pershkrim i situates aktuale, pershkrim i strategjive dhe masave te marra ose te propozuara ne nivel kombetar per arritjen e progresit (Kapitulli 3). Indikatoret qe do te perdoren per monitorimin e progresit ne reduktimin e varferise dhe perjashtimit social jane perzgjedhur nga indikatoret me te pershtatshem te BE dhe nga indikatoret e vecante per Shqiperine, te listuar ne Kapitullin 4. Shtojcat permbajne; informacion me te gjere statistikor, pershkrimin e strukturave institucionale brenda qeverise dhe nje liste te iniciativave te vecanta qe jane vene ne zbatim nga qeveria nepermjet financimeve nga jashte.

Rritja e barabarte dhe gjithperfshirese eshte shume e rendesishme per nxitjen e zhvillimit ekonomik dhe social. Permiresimet e koheve te fundit ne ekonomi, kane bere qe nje numer i konsiderueshem njerezish te dalin nga varferia. Eshte e rendesishme qe proceset e zhvillimit te mos perjashtojne apo te mos lene asnje njeri pas. Deri ne vitin 2009, parashikohet qe numri i familjeve ne varferi absolute, do te reduktohet me 50 perqind dhe nuk do te kete familje qe jetojne ne varferi ekstreme. Sidoqofte, perjashtimi social nuk percaktohet vetem nga varferia. Ka grupe ne shoqeri qe jane para rrezikut te deprivimit apo barrierave te cilat nuk i lejojne te marrin pjese plotesisht ne shoqeri, dhe per kete arsye qe politikat te jene te efektshme, duhet te targetohen ndaj nevojave te tyre. Natyra multidimensionale e varferise dhe perjashtimit social kerkon veprim ne shume fronte. Megjithese kjo strategji eshte ne nivel kombetar, pushteti lokal, me fillimin e decentralizimit, do te luaje rol ne permiresimin e aksesit ne sherbime dhe ne sigurimin e integritet te grupeve ne minoritet. Per kete nevojitet

¹ Kjo strategji e ka burimin nga strategjite e Mbrojtjes Sociale, Punesimit, Arsimit, Shendetsise, Transportit, Furnizmit me Uje, Planifikimit Urban dhe Drejtesise, te cilat jane miratuar ose jane ne process formulimi. Kjo strategji duhet pare ne lidhje me strategjite ndersektoriale te Zhvillimit Urban, kunder Krimin te Organizuar, Terrorizmit dhe Trafikimit, Informacionit dhe Teknologjise se Komunikacionit dhe Decentralizimit.

partneritet me OJF-te dhe donatoret per zhvillimin e politikave dhe monitorim, per financime dhe ofrimin e sherbimeve. Lufta kunder varferise dhe perjashtimit duhet te jete pjese e te gjitha politikave te qeverise dhe te pranohet nga shoqeria.

Kapitulli 1 Tendencat kryesore

Zhvillimi Ekonomik

Shqipëria mbetet një nga vendet me të ardhura më të ulta për frymë në Europë, €2150 në vitin 2005. Por, rritja kumulative e të ardhurave që nga viti 1990, ka qenë nga më të lartat e ekonomive në tranzicion. Të ardhurat reale e kanë kaluar nivelin para tranzicionit, megjithë faktin që vendi kaloi një periudhë të vështirë mungese të rendit në vitin 1997.

Si në të gjitha vendet në tranzicion, mekanizmi kryesor i rritjes ka qenë rishpërndarja e burimeve në aktivitete më produktive, nëpërmjet reformave të tilla si liberalizimi i çmimeve dhe tregëtisë dhe privatizimi i pronave dhe ndërmarrjeve. Kjo u arrit nëpërmjet një kuadri të stabilizuar makroekonomik: deficitet buxhetorë ka rënë nga 7.5 përqind e GDP në vitin 2000 në 3.4 përqind të GDP në vitin 2005, ndërsa inflacioni ka qenë nën 3 përqind në këto vitet e fundit. Sidoqoftë, norma e mbledhjes së të ardhurave publike (24.4 përqind e GDP në vitin 2005) mbetet më e ulët se mesatarja e vendeve të rajonit (për shembull 35.8 përqind në Maqedoni, 40.6 përqind në Bullgari, dhe 44.9 përqind në Kroaci) sipas raportit të fundit të FMN. Sidoqoftë, të dhënat e fundit nga Ministria e Financës (Shtator 2006) tregojnë se të ardhurat totale janë rritur 13.6 përqind në krahasim me vitin e kaluar. Përqindja e lartë e dergesave nga jashtë ka stimuluar kërkesën për shërbime dhe ndërtim: në vitin 2005 dergesat arritën €802 milion ose 11.6 përqind të GDP.

Që nga viti 2002, norma vjetore e rritjes ka një mesatare prej pesë përqind. Por, studimet e fundit tregojnë se norma e rritjes së produktivitetit ka qenë në rënie². Ndonëse është e vështirë që kjo tendencë t'i atribuohet ndonjë faktori të vecantë, është theksuar se problemet institucionale që lidhen me korrupsionin dhe shtetin ligjor mund të përbejnë një pengesë për rritjen e produktivitetit dhe për këtë kerkohen reforma strukturore. Pavarësisht nga përmirësimet, gjendja e energjisë, transportit dhe infrastruktures ujore mbetet një shqetësim i madh.

Zhvillime Demografike

Popullsia e Shqipërisë, e regjistruar nga Repoba 2001, është 3.1 milion. Por duhet marrë në konsideratë edhe popullsia e emigruar gjatë 15 viteve të fundit dhe që vlerësohet të jetë rreth 800 mijë. Popullsia e Shqipërisë është më e reja në Europë, me një popullsi nën 15 vjeç prej 29.5 përqind, ndërsa përqindja e popullsisë mbi moshën 65 vjeç ishte 7.4 përqind (Repoba 2001) (në BE15 mesatarja është 16.6). Në pësembledhjetë vitet e ardhshme, kjo shpërndarje e popullsisë do të ndryshojë gradualisht. Në varesi të pjellorisë, përqindja e popullsisë nën moshën 15 vjeç pritet të jetë 19-22. Në varesi të migracionit, përqindja e popullsisë mbi moshën 65 vjeç pritet të rritet në 12-13 përqind³. Edhe në këto rast, popullsia e Shqipërisë do të jetë më e reja.

Periudha e tranzicionit është karakterizuar nga ritme të larta migracioni. Në pari, migracioni i brendshëm nga zonat rurale në ato urbane, dhe sidomos autostrada Tiranë-Durrës, solli rritjen e popullsisë urbane nga 35.5 përqind në vitin 1991 në 42 përqind në vitin 2001. Përqendrimi në zonat urbane mund të jetë shumë i madh, nëse marrim parasysh dhe vendbanimet e të ardhurave në periferi të qyteteve, të cilat konsiderohen rurale nga pikepamja administrative. Ndërtimet e shumta pa leje në periferi të qyteteve, nënkuptojnë që banorëve u mungon energjia, uji, kanalizimet, rrugët dhe shërbime të tjera baze të lidhura

² Për shembull, Shqipëria: Çështje të vecanta, Raporti i IMF 06/285, Qershor 2006

³ Parashikimet e popullsisë për Shqipërinë 2001-2021, REPOBA 2001, INSTAT, 2004

me infrastrukturen. Se dyti, emigracioni jashte vendit, sidomos ne Greqi dhe Itali, ishte aq i madh sa pati nje renie te banoreve nga viti 1991 ne vitin 2001. Emigracioni jashte vendit ka gene i perhershem dhe i perkohshem.

Varferia dhe Perjashtimi Social

Norma e varferise

Norma e varferise ne Shqiperi eshte nga me te lartat ne Europe. Vezhgimi i Nivelit te Jeteses (LSMS) ben te mundur monitorimin e tendencave dhe karakteristikave te varferise per periudhen nga viti 2002 ne vitin 2005.⁴ LSMS gjithashtu eshte ne gjendje te mate aspektet e ndryshme te perjashtimit social ne kuptimin qe "lloje te ndryshme deprivimi dhe barrierash, bashke apo vec, parandalojne pjesemarrjen e plote ne fusha te tilla si punesimi, arsimi, shendetsia, mjedisi, strehimi, kultura, aksesit tek te drejtat apo mbeshtetja familjare, si dhe formimi profesional dhe mundesia per pune."⁵

Si rezultat i ritmeve te larta te rritjes keto vitet e fundit, ka patur nje reduktim masiv te varferise. Varferia absolute, ku konsumi mujor per fryme ishte nen 4891 lek me cmimet e vitit 2002, ra nga 25.4 perqind ne vitin 2002 ne 18.5 perqind ne vitin 2005. Varferia absolute ekstreme, ku konsumi mujor per fryme ishte nen 3047 lek me cmimet e vitit 2002, ku perfshihet edhe popullsia qe mezi siguron nevojat baze per ushqim, pati nje renje nga 4.7 perqind ne 3.5 perqind.

Normat dhe tendencat e varferise nuk jane te njejta ne te gjithe vendin. Por per shkak te kufizimeve ne zgjedhje, LSMS mund te jape vleresime te besueshme per zonat urbane dhe rurale dhe per kater rajone te medha te vendit; Tirana, Bregdeti, Pjesa Qendrore dhe Malore.⁶

Tabela 1 Normat e varferise per Shqiperine ne vitet 2002 dhe 2005 ne te gjithe rajonin dhe sipas zonave urbane/rurale (perqind)

Rajoni	Varferia absolute, 2002	Varferia absolute, 2005	Varferia ekstreme, 2002	Varferia ekstreme, 2005
Bregdeti	20.6	16.2	3.6	2.2
Qendror	25.6	21.2	4.6	5.2
Malor	44.5	25.6	10.8	3.2
Tirana	17.8	8.1	2.3	1.0
Zona te tjera urbane	20.1	12.4	4.8	2.7
Rurale	29.6	24.2	5.2	4.5
Totali	25.4	18.5	4.7	3.5

Burimi: LSMS 2002 dhe LSMS 2005

⁴ Treguesit e Varferise bazohen ne vleresimet e konsumit dhe jo ne vleresimin e te ardhurave sepse konsiderohet qe informacioni per te ardhurat nuk eshte shume i sakte.

⁵ COM (2000) 79 final: komunikim nga Komisioni: Te ndertojme nje Europe Gjithperfishirese

⁶ Zona *bregdetare* perfshin qarqet e Lezhes, Kurbinit, Kavajes, Mallakastres, Lushnjes, Delvines, Sarandes, Durresit, Fierit, dhe Vlores), rajoni *qendror* perfshin qarqet e Kucoves, Skraparit, Krujes, Peqinit, Gjirokastres, Permetit, Tepelenes, Devollit, Kolonjes, Pogradecit, Mirdites, Pukes, Malesise se Madhe, Shkodres, Elbasanit, Beratit, Korces, Matit, dhe Tiranes-*fshat*), dhe zona *malore* perfshin qarqet e Kukesit, Hasit, Tropojes, Bulqizes, Dibres, Gramshit, dhe Librazhdit.

Analiza e te dhenave tregon se reduktimi i varferise mund te kishte qene me i shpejte nese nuk do te ishte rritur pabarazia dhe per shkak se disa te varfer nuk perfituan njesoj nga rritja ekonomike. Kjo u vu re sidomos ne zonat bregdetare dhe qendrore. Ndermjet standarteve per matjen e pabarazise, perqindja e konsumit total nga 20 perqind e popullsisë me te varfer, pati nje renje nga 12.7 ne 8.2 perqind nga viti 2002 ne vitin 2005.⁷

Kufiri i varferise absolute percaktohet ne lidhje me shporten e artikujve ushqimore dhe jo ushqimore dhe ben te mundur krahasimin ne kohe dhe ndermjet grupeve te popullsisë. Kufiri i varferise relative, qe eshte masa e preferuar ne Bashkimin European, pasqyron shkallen e privimit ne relacion me te ardhurat e pjeses tjeter te popullsisë. Masa me e zakonshme eshte e ashtuquajtura “norma e te rrezikuarve nga varferia”, qe shpreh pjesen e personave qe jetojne ne familje, me nje konsum me te vogel se 60 perqind e medianit kombetar. Keto masa jane shume te ndjeshme ndaj ndryshimeve te pabarazise, qe reflektohet dhe ne tabelen e meposhtme, e cila sygjeron qe norma e varferise relative eshte rritur mesatarisht ndermjet vitit 2002 - 2005.

Tabela 2 Krahasimi i normave te varferise relative nga 2002 ne 2005 sipas zonave

Rajoni	Varferia relative, 2002	Varferia relative, 2005
Bregdeti	11.3	14.1
Qendrore	14.3	20.0
Malore	23.9	20.4
Tirana	9.1	7.5
Totali	13.9	16.6

Burimi: LSMS 2002 dhe LSMS 2005

Ne kontekstin e Shqiperise, te dy llojet e indikatorëve jane te rendesishem sepse na japin nje pamje me te gjere te ndryshimeve te mireqenjes se popullsisë.

Karakteristikat e te Varferve

Tabela e meposhtme tregon se varferia eshte e shoqeruar me karakteristika specifike demografike. Per shembull, familjet e varfera, kane tendence te kene shume anetare, me shume femije, dhe ka me shume mundesi te kene te pjesetare te familjes te papune. Per me teper, njerezit e varfer vuajne nga aksesit i pakët ne sherbimet baze, te tilla si shkollat, qendrat shendetso-re, telefonat, uji dhe higjena.

⁷ Koeficienti Gini, qe mat ndryshimin e shperndarjeve aktuale dhe shperndarjeve te barabarta, eshte rritur disi nga 0.28 ne 0.29. Kjo eshte e krahasueshme me mesataren e BE15 (0.31) por duhet marre parasysh se te dhenat per Shqiperine i referohen pabarazise se konsumit, qe ka tendence te shperndahet me barabar se te ardhurat.

Tabela 3 Karakteristikat e te varferve

	2002			2005		
	Jo te varfer	Te varfer	Shume te varfer	Jo te varfer	Te varfer	Shume te varfer
Madhesi mesatare e famijes	4.0	5.7		4.0	5.5	
Familje me gra kryefamiljare (%)	13.1	9.3		11.7	8.1	
Mosha 60 dhe lart (%)	19.7	10.2		14.7	9.8	
Numri I anetareve nen 15 vjec	1.0	2.1		0.9	1.9	
Norma e varesise ¹	0.77	1.12		0.7	1	
Te papune (%) ²	5.0	8.7	13.4	3.4	4.8	
Punetore te dekurajuar, sezonale dhe te pushuar (%)	3.6	5.3	6.4	3.4	4.2	
Vitet e arsimit te kryefamiljarit	7.9	6.2		9.8	8.0	
Rregjistrimet neto ne arsmin nentevjecar (%) ³	89.3	86.4	88.6	92.3	82.8	
Rregjistrimet neto ne arsimin e mesem (%)	46.7	19.4	19.8	53	23.9	
Distanca nga qendra shendetsores: nje ore apo me shume (%)	7.4	14.7		5.6	12.7	
Popullimi: me shume se 3 persona ne nje dhome (%)	20.3	48.6		18.7	44.9	
Aksesi tek telefonia fikse (%)	25.2	7.1		27.2	5.8	
Aksesi tek telefonia celulare (%)	46.9	15.9		83.9	64	
Uje I pishem Brenda baneses (%)	55.7	32.7		58	31.5	
Tualet jashte banese dhe pa tubacione (%)	68.0	41.4		73.9	45.8	
Energji: me shume se 12 ore ne dite pa sherbim ne 24 ore (%)	12.5	16.1		1.5	3	

Shenime: (1) Perqindja e varesise = (numri I femijeve 0-14) + (numri I te moshuarve 60 e lart) / (numrin e anetareve te familjes te moshes 15-59). (2) te papunet jane vetem punetoret e moshes 15 vjec e lart. (3) Norma neto e rregjistrimeve eshte numri I femijeve te rregjistruar si perqindje e totalit te femijeve te moshes shkollore.

Kapitulli 2: Vizioni, Prioritetet dhe Objektivat

Me shume prosperitet shoqeruar me nje zhvillim te qendrueshem, do te nxjerre njerezit nga varferia. Zhvillimi shoqeror do te beje te mundur pjesemarrjen e te gjithëve ne shoqeri. Cdo femije do te jetoje nje jete me te mire. Te gjithë njerezit e afte per pune do te kene mundesi te punojne dhe ata qe nuk mund te punojne, do te kene te ardhura te mjaftueshme per nje jete dinjitoze. Asnje nuk do te perjashtohet apo nuk do te mbetet mbrapa.

Per arritjen e ketij vizioni, qeveria i ka dhene rendesi te vecante:

- Sigurimit te mbrojtjes se tregut formal te punes
- Rritjes se pjesemarrjes se grave ne tregun e punes
- Kapercimit te disavantazheve ne arsim dhe formimin profesional ne vecanti rregjistrimit ne arsimin e mesem
- Modernizimit te asistences sociale
- Zbutjes se varferise se femijeve
- Permiresimit te aksesit tek sherbimet per grupet vulnerabel
- Kapercimit te barrierave ne pjesemarrje, per Romet PAK dhe te moshuarit
- Reduktimin e dhunes ne familje

Per perfshirjen sociale jane percaktuar objektivat e meposhtme:

Niveli i Varferise

- Deri ne vitin 2015 varferia absolute do reduktohet ne 12.2 perqind dhe nuk do te kete familje qe do jetoje ne varferi ekstreme.

Pjesemarrja e Grave ne Tregun e Punës

- Perqindja e grave ne pune te paguara ne sektorin privat jo bujqesor deri ne vitin 2009 do te jete 45% .

Formalizimi i Tregut te Punës

- Deri ne vitin 2009, 75 perqind e te papuneve (perfshi ata qe nuk jane aktive) do te vleresohen dhe 40 perqind nga ky kontingjent do t'u ofrohet nje forme formimi profesional

Kapercimi i Disavantazheve ne Arsim dhe Trainim

- Deri ne vitin 2009 financimi i arsimit do te jete 5 perqind e GDP.
- Deri ne vitin 2015 arsimimi jetik i te rinjve parashikohet te jete mesatarisht 13 vite.
- Deri ne vitin 2009 , 40 perqind e popullsise nga 15-24 vjeç që ka përfunduar arsimin e detyruar 8-vjeçar , do te kene nivelin me te larte te arsimit ISCED 0, 1, 2.

Modernizimi i Asistences Sociale

- Deri në vitin 2013, masa e ndihmës ekonomike për familje (9000 leke) do të tentojë arritjen e treguesit të nivelit të varfërisë, brenda një kufiri tavan që nuk e kalon nivelin e pensionit minimal në shkallë vendi.
- Ne 2013 synohet qe nr i familjeve qe perfitojne ndihme ekonomike te jete 70000.

Perkujdesi Social

- Per vitet 2007-2013 do te perfundoje procesi i deinstitutionalizimit te sherbimit te femijeve.
- Deri ne 2009 do te krijohen sherbime te reja te tipit ne familje.

Shendetsia

- Deri ne vitin 2009, shkalla e vdekshmerise amtare per 100 mije lindje te gjalla do te jete 12.
- Deri ne vitin 2009 , shkalla e vdekshmerise foshnjore per 1000 lindje te gjalla do te jete 11.

Strehimi

- Rritja e siperfaqes se banimit per person
- Rritja e perqindjes se banesave me qira ndaj totalit

Asistenca Ligjore

- Institutionalizimi i asistences ligjore falas per grupet ne nevoje.

Furnizimi me Uje

- Deri ne vitin 2009, 90 perqind e popullsisë urbane do te kete akses ne ujin e pishem nga e cila 85% brenda banesës.
- Deri ne vitin 2009, 80 perqind e popullsisë ne zonat rurale do te jete e mbuluar me uje te pijshme nga e cila 50% brenda banesës.

Transporti

- Deri ne vitin 2009 do te rehabilitohen dhe asfaltohen 4000 kilometra rruge rurale.

Telekomunikacioni

- Deri ne vitin 2009 norma e penetrimit te linjave fikse per familje do te rritet ne masen 90 perqind.

Femijet e Rrezikuar

- Deri ne vitin 2015 te gjithë femijet e moshes 5-6 vjecare do te kene akses ne arsimin parashkollor.
- Vdekshmeria e femijeve nen pese vjec do te reduktohet ne 10 vdekje per 1,000 lindje deri ne vitin 2015.

Integrimi i Romeve

- Rritja e perqindjes se punesimit te grave rome qe ka rrjedhoje uljen e varferise.
- Rritja e shkalles se arsimimit te femijeve te komuniteteti rom.
- Ofrimi i trainimit profesional pa pagese.

Personat me Aftesi te Kufizuar

- Pagesa baze e PAK do te indeksohet cdo vit me rritjen e pages minimale ne shkalle vendi.
- Kalimi i te gjithë institucioneve rezidenciale te PAK ne varesi te qeverisjes vendore deri ne vitin 2008. Ngritja dhe venia ne funksionin e 9 sherbimeve komunitare ditore per PAK ne njesi te ndryshme te qeverisjes vendore.

Te moshuarit

- Deri ne vitin 2009, do te kete dyfishim te pensioneve dhe nuk do te kete pensione nen kufirin kombetar te varferise.
- Kalimi i te gjitha institucioneve rezidenciale te te moshuarve ne varesi te qeverisjes vendore deri ne vitin 2008.

Reduktimi i dhunes ne familje

- Deri ne vitin 2009 niveli i raportimit te dhunes ne familje do te rritet ne proporcion me rastet.

Kapitulli 3

Sfida te rendesishme dhe Politikate e Zbatuara

Ky kapitull pershkruan situaten e bazuar ne informacionin e seciles fushe prioritare: tregu i punes, asistenca sociale; aksesit tek sherbimet dhe fusha te vecanta ku perfshihen femijet; romet; personat me aftesi te kufizuara; barazia gjinore dhe dhuna ne familje. Ne vijimesi, analiza e situates eshte pershkrim i politikave te qeverise qe kane per qellim reduktimin e varferise dhe pakesimin e rrezikut te perjashtimit social.⁸

Permiresimi i te ardhurave nepermjet punesimit dhe arsimimit

Rritja e punesimit tashme, eshte nje detyre prioritare e politikës social-ekonomike te Qeverise, si dhe e te gjithë shoqerise. Kjo do te ndikojë ne menyre te drejtperdrejt ne reduktimin e varferise dhe ne perfshirjen e te gjithë qytetareve ne jeten sociale, ekonomike dhe politike te vendit. Politikate e lehtesimit te pjesemarrjes ne punesim te grupeve te vecanta, zgjerimi i tregut te punes dhe fuqizimi i mesimit gjate gjithë jetes do te marrin rendesi te vecante ne vitet ne vazhdim. Ne lidhje me perfshirjen sociale ne fushen e punesimit jane targetuar prioritetet ne vazhdim.

Rritja e Pjesemarrjes se Grave ne Tregun e Punes

Situata

Sipas Censurit, krahu i punes ne Shqiperi⁹ ka rrene 15 perqind nga viti 1989 ne vitin 2001. Si rrjedhim i emigracionit jashte vendit, krahu i punes numeron 5 perqind me pak burra, dhe 25 perqind me pak gra. Ka te dhena qe grate nuk jane te inkurajuara dhe per rrjedhoje jane me pak aktive ne kerkimin e punes. Ne mungese te nje analize per krahun e punes, INSTAT perdor dy burime te tjera per monitorimin e tendencave te tregut te punes, te dhena administrative dhe te dhena nga vezhgimet e njesise familjare. Norma e pjesemarrjes ne krahun e punes te burrave te moshes 15-59 vjec ne vitin 2005, vleresohet ndermjet 68.5 perqind (sipas te dhenave administrative) dhe 73 perqind (sipas LSMS) te familjeve. Po keshtu, norma e pjesemarrjes ne krahun e punes per grate e moshes 15-54 vjec ne vitin 2005 vleresohet respektivisht nga 47 perqind (te dhena administrative) ne 50 perqind (LSMS).

Gjashtedhjetë e shtatë perqind e grave te punesuara ne rang kombetar, punojne ne zonat rurale dhe nga keto 87 perqind jane te vete-punesuara apo te papaguara. Veprimtaria e krahut te punes ne zonat rurale eshte shume e lidhur me fermen e familjes.¹⁰ Punesimi i grave ne zonat urbane ka pesuar ulje per shkak te: mbylljes se fabrikave, rritjes se veprimtarive te burrave, te tilla si tregetia dhe ndertimi; migrimi i brendshem ne zonat urbane, ne te cilin grate, ne kushtet aktuale ekonomike, hasin me shume probleme per te hyre ne tregun e punes.

⁸ Shtojca 1 jep nje pamje te plote statistikore te situates dhe Shtojca mbi Veprimtarite Specifike paraqet projektet ne secilen prej fushave prioritare.

⁹ Personat e moshes 15 vjec dhe lart te cilat ose jane te punesuar ose te papunesuar por qe kerkojne pune ne menyre aktive

¹⁰ Vleresimi i Tregut te Punes ne Shqiperi, Banka Boterore, 2006

Perqindja e papunesise e matur ne baze te te papuneve te rregjistruar ne zyrtat lokale te punes ishte 14 perqind ne vitin 2005 dhe eshte ne rnie te vazhdueshme keto kater vitet e fundit, ashtu sic pritet edhe nga rritja ekonomike e viteve ne vazhdim. Perqindja e papunesise tek grate e matur nga zyrtat lokale te punes eshte 5 perqind me e larte sesa perqindja e papunesise se burrave. Sipas LSMS, e cila ben dallimin ndermjet punekerkesve aktive dhe te dekurajuar, nje perqindje me e madhe njerezish do te donin te punonin por keta nuk jane ne kerkim aktiv per pune. Gjate 12 muajve te fundit, vetem rreth dy te tretat e te papuneve jane ne kerkim te nje pune.

Mendimi I pergjithshem eshte qe – pavaresisht nga perqindja e larte dhe e qendrueshme e rritjes – norma e krijimit te vendeve te punes ka qene modeste. Vleresimi i Tregut te Punes arrin ne perfundimin se barriera me e madhe ne krijimin e vendeve te punes eshte mjedisi il pafavorshem per biznesin. Shkeljet e kontratave, praktikat jo konkruuese, korrupsioni, rregullat doganore dhe tregtare, normat tatimore dhe energjia, citohen te gjitha si probleme te rendesishme per Shqiperine.¹¹

Megjithese Kodi i Punes i vitit 1995 dhe Ligji per Barazine Gjinore ne Shoqeri i vitit 2004 ligjerojne trajtimin e barabarte per burrat dhe grate, mesatarisht fitimet e grave jane me te ulta se ato te burrave, ashtu sic eshte edhe perqindja e pjesemarrjes. Te dhenat e INSTAT (2003) tregojne se mesatarja e rrogës mujore te grave eshte me e ulet se ajo e burrave ne te gjithë sektoret e ekonomise. Diferenca e pagave midis burrave dhe grave mund te jete faktor pengues ne pjesemarrjen e grave ne tregun e punes. Burrat paguhen mesatarisht 35 perqind me shume se grate me te njejtat karakteristika te tilla si niveli i arsimimit, eksperienca ne pune, sektori i njejte i punesimit etj.

Detyra e Politikës: Inkurajimi i pjesemarrjes se grave ne tregun e punes formal .

Masat

Nje nga shtyllat kryesore te Programit te Qeverise eshte punesimi i cdo shqiptari qe eshte ne gjendje dhe ka deshire te punoje , nepermjet harmonizimit te kerkeses dhe ofertes per pune. Qellimi final eshte reduktimi i nivelit te papunesise ne nivelin e Shteteve te BE. Me mbeshtetjen e komunitetit nderkombetar, qeveria angazhohet ne nje seri strategjish te cilat do te permiresojne dukshem klimen e biznesit dhe do te zgjerojne tregun formal te punes. Kjo do te krijojë hapësirë per adresimin e ceshtjeve te tjera.

Politikat e vecanta te perfshira ne Strategjine e Sektorit te Punesimit (ne proces) qe reflektojne angazhimin per barazi dhe mosdiskriminim ne favor te grupeve ne nevoje, jane:

- Profesionalizimi i sherbimeve te punesimit dhe aplikimi i standarteve nderkombetare ne krijimin e aftesive per pune;
- Asistence e vecante per trainim dhe punesim per grupet ne nevoje;
- Reduktimi i tarifave te kurseve per grupet specifike qe kane qene te perjashtuar nga tregu i punes ne momentin qe rregjistrohen si te papune. Keto perfshijne: PAK, te rinj ne nevoje, viktimat te trafikimit, ish te burgosur dhe grate Rome dhe/ose Egjyptiane.¹²
- Programe per nxitjen e punesimit te targetuara per permiresimin e punesimit per grate; sidomos punesimi i grave nga komuniteti Rom, gra mbi 35 vjec, gra te divorcuara me probleme sociale dhe gra me paaftesi. Ky program vepron nepermjet a) subvencioneve direkte per punedhenesit b) trainimit gjate punes dhe c) reduktimit te tarifave te programeve te formimit profesional.¹³

¹¹ Vleresimi I Tregut te Punes ne Shqiperi, Banka Boterore, 2006

¹² DCM- Sistemi I Tarifave te Formimit Profesional, 4.04.2006

¹³ DCM- Programet per Nxitjen e Punesimit per Grate e Papuna, 18.09.2003. I perfshire ne Strategjine Sektoriale te Punesimit dhe vene ne zbatim nga SHKP.

Synimi

- Deri ne vitin 2009, perqindja e grave ne pune te paguar ne sektorin privat jo bujqesor do te jete 45 %.

Formalizimi i Tregut te Punes

Situata

Informaliteti i larte ne ekonomi me shume para cash, dhe nje kulture te ulet pershtatjeje, ka rezultuar ne nje baze te ardhurash te ulta. Per te mbeshtetur planin e saj te zhvillimit, ku perfshihet dhe sigurimi i nje rrjeti sigurimesh per te varferit, qeveria ka nevojte per nje rritje te qendrueshme te te ardhurave. Ne transparencen dhe zbatimin e ligjit te taksave ka shume mangesi te medha dhe ka shume raste te paraportuara nga punonjesit per shkak te Taksës mbi Te Ardhurat Personale dhe mospageses se Kontributit per Sigurimet Shoqerore.

Ne sektorin jo bujqesor, 55 perqind jane te punesuar ne menyre informale. Ketu perfshihen 28 perqind qe jane te vete-punesuar ose te papaguar dhe 27 perqind e krahut te punes e cila nuk eshte e rregjistruar ku nje numer i madhe i tyre punojne ne sektorin e ndertimit (LSMS 2004). Pergjithesisht, ato vijne nga familje te varfera dhe nuk kane arsim te mjaftueshem. Punetoret e sektorit informal punojne me ore te gjata per pagese te ulet dhe nuk ju paguhen sigurime shoqerore apo nuk kane te drejte te ankohen sipas kodit te punes. Shoqerite qe veprojne ne tregun informal nuk ka gjasa te investojne per kualifikimin e punetoreve te tyre. Me kalimin e kohes, vihet re nje kalim i punetoreve te sektorit informal ne sektorin formal. Rastet kur ata kane kaluar ne sektorin informal jane per shkaqe vete-punesimi apo papunesie.

Detyra e politikës: Zgjerimi i tregut te punes dhe ne te njejten kohe pakesimi i tregut informal te punes.

Masat

Bashkepunimi me i gjere ndermjet Sherbimit Kombetar te Punesimit, Inspektoriatit Shteteror te Punes, zyrave te tatimeve dhe doganave, do te rriste kontrollin e tregut te punes. INSTAT ka krijuar nje rregjister per ndermarrjet e bashkuara te cilat do te zgjerohen me ndermarrje te tjera. Sistemi bankar do te fuqizohet per te kontrolluar levizjen e parase me synim monitorimin e tregut informal te punes.

Nje nga prioritetet e Strategjise se Sektorit te Finances 2007-2013 (draft) eshte shperndarja e taksave ne menyre me te barabarte nepermjet formulimit te nje politike dhe masave administrative qe do te reduktojne mungesen e motivimit per punesimin formal, duke arritur nje nivel me te larte pershtatshmerie. Strategjia e Finances perfshin edhe formulimin e taksave miks te cilat do te mbeshtesin me mire politikat per barazi, dhe zhvillimin e ekonomise dhe te biznesit, nepermjet ngritjes se kapacitetit te administrates dhe arritjen e nje niveli te pranueshem pershtatshmerie. Per periudhen afat-shkurter dhe afat-mesme, reforma e politikave tatimore me synimin e thjeshtezimit dhe reduktimit te normave tatimore do te behet gradualisht, per te bere te mundur qe fitimet nga te ardhurat te jene te qendrueshme. Theksi do te vihet **ne reduktimin e politikave tatimore mbi punen**, kryesisht nepermjet shkurtimeve te taksave mbi sigurimet shoqerore, qe kane qene nder me te lartat ne rajon. Duke filluar nga mesi i vitit 2006, u rishikua ne ulje kontributi i sigurimeve shoqerore dhe shendetesore per pjesen e punedhenesit nga 29% ne 20%, cka perben nje ulje te ndjeshme te reduktimit te taksave mbi punen. Nje politike e tille synon ne rritjen progresive te numrit te deklaruar te punonjesve. Per periudhen afat-shkurter dhe afat-mesme, jane parashikuar reduktime paralele per taksen mbi fitimin dhe taksen mbi te

ardhurat personale. Reduktimi i takses mbi fitimin dhe i normes tatimore per bizneset, do te ule motivin per te mos raportuar dhe per tu rregjistruar si biznes i vogel.

Cilesia e krahut te punes do te rritet nepermjet kualifikimit ne profesionet me te kerkuara nga tregu i punes. Do te vendosen standarte per kualifikimet profesionale te cilat do te njihen ne rang nderkombetar.

Nga Vezhgimi i Krahut te Punes qe do te ndermerret nga INSTAT ne vitin 2007, do te ofrohet informacion i vlefshem per te kuptuar tregun informal te punes dhe per zhvillimin e politikave per pakesimin e tregut te punes informal.

Synimi

- Deri ne vitin 2009, do te jene vleresuar 75 perqind e te papuneve (ku perfshihen ata qe nuk jane aktive) dhe 40 perqind prej tyre do t'ju ofrohen forma kualifikimi.

Kapercimi i Disavantazheve ne Arsim dhe Formim Profesional-Rritja e rregjistrimeve ne Arsimin e Mesem

Situata

Arsimi eshte mjaft i rendesishem per zhvillimin e krahut te punes te kualifikuar qe do te mbeshtese rritjen ekonomike. Sidoqofte, shpenzimi publik per arsimin ka rene nga 4.2 perqind e GDP ne vitin 1996 ne 2.8 perqind ne vitin 2004. Financimi i Arsimin te mesem ka qene i pamjaftueshem dhe per pasojë ka penguar zhvillimin e tij e sidomos atij profesional. Nje situatë e tille do te thote, klasa me me shume nxenes, shkolla me dy turne dhe masa te tjera efikase ne arsimin e mesem ne krahasim me arsimin nentevjecar.¹⁴

Nderkohe qe rregjistrimi i pergjithshem ne arsimin nentevjecar eshte prane realizimit, perqindja e rregjistrimeve ne arsimin e mesem ne vitin 2005 ishte vetem 59 perqind. Kjo perben afersisht dy te tretat e normave te 15 shteteve te BE dhe te 8 shteteve anetare te BE. Aksesin eshte i pabarabarte. Perqindja e rregjistrimeve per arsimin e mesem ndermjet nxenesve nga 20 perqind e familjeve me te varfera eshte 30 perqind, ne krahasim me 79 perqind nga 20 perqind e familjeve me te pasura (LSMS 2005). Diferenca ne rregjistrime zmadhohet shume per zonat rurale. Ne Shqiperi, nje femije nga 20 perqindshi i familjeve me te varfera mund te marre 10.2 vite arsimim gjate jetes se tij/saj, ne krahasim me nje femije nga 20 perqindshi i familjeve me te pasura qe merr 16.5 vite arsimim. Shqiptaret e moshes nga 25-64 vjec kane 9.6 vite arsimim ne krahasim me mesataren e OECD qe eshte 14 vjet.¹⁵ Edhe grupet e vecanta jane ne disavantazh ne lidhje me aksesin ne arsim, ku perfshihen Romet dhe femijet me aftesi te kufizuara (shih me poshte).

Vleresimi nga Qendra Kombetare e Vleresimit (NCAE) ne vitin 2003 gjeti ndryshime te rendesishme ne rezultatet e te mesuarit sipas rajoneve, dhe statusit social-ekonomik. Nxenesit e klases se katert qe vijne nga 25 perqind e familjeve me te pasura kane patur rezultate me te mira ne vleresimin e leximit, matematikes dhe gjuhes shqipe sesa nxenesit nga familjet qe jane ne 25 perqindshin e fundit. Nxenesit qe jetojne ne zona urbane dhe ne klasa normale mesatarisht kane rezultate me te mira sesa nxenesit ne zonat rurale.

Detyra e politikës : Parandalimi i largimit te hershem nga arsimi , nepermjet sigurimit te aksesit per te gjithë femijet e sidomos per grupet e margjinalizuara dhe permiresimit te cilesise se arsimin. Fuqizimi i arsimin profesional në përputhje me kërkesat e tregut të punës.

¹⁴ World Bank PEIR, 2006

¹⁵ World Bank PEIR, 2006

Masat

Vizioni i qeverise lidhet me arsimin e vazhdueshem duke filluar nga mosha parashkollore dhe duke vazhduar gjate gjithë jetes – *per te ofruar arsim cilesor dhe masiv per te gjithë*. Fondet publike per arsimin, perfshi dhe arsimin e larte arrijne ne nivelin 5 perqind te GDP. Objektiv i sistemit arsimor do te jete zhvillimi i kapaciteteve dhe aftesive individuale per te fituar njohuri dhe per t'i perdorur ato.

Politika qe nxitin barazine perfshijne; arsimin parashkollor falas, arsimin baze ku perfshihen dhe librat shkollore, dhe arsimin e mesem, transport falas dhe bursa akomodimi per femijet qe ndjekin shkolla te cilat jane larg shtepive te tyre (shpesh ne zona rurale te varfera) dhe incentive te vecanta per terheqjen e mesuesve per te punuar ne zonat e largeta dhe te veshtira.

Reformimi i sistemit të financimit të shërbimit arsimor, duke u bazuar në principin financime/nxënës ku do të përfshihen edhe faktorë që lidhen me disnivelet e zhvillimit ekonomik e social të zonave e rajoneve të ndryshme, do të ndikojë mjaft në sigurimin e barazisë dhe aksesit në nivel kombëtar pra edhe për fëmijët e familjeve të varfëra apo grupeve të marginalizuara.

Per te thyer trashëgimine e varferise ne gjenerata, qeveria do t'i kushtoje vemendje te vecante formimit profesional te femijeve nga familjet e varfera. Ne pergjigje te tendencave ekonomike, rajonale dhe tregut te punes, do t'i jepet prioritet arsimi profesional në kuadër të zhvillimit të arsimi parauniversitar. Qeveria do te hape nje sere shkollash profesionale ne zonat rurale, kryesisht per agro-biznesin, me qellim terheqjen e me shume se 40 perqind te nxenesve që përfundojnë arsimin bazë .

Reforma arsimore nepermjet programit “Barazi dhe Cilesi ne Arsimin Shqiptar” do te sjelle permiresimin e cilesise se kushteve te mesimit per te gjithë nxenesit dhe rritjen e rregjistrimeve ne arsimin e mesem, sidomos per te varferit. Do te perditesohet programi mesimor (rishikimi i kurrikules se arsimi baze deri ne vitin 2008 dhe i arsimi te mesem deri ne vitin 2010) dhe do permiresohet kualifikimi i mesuesve per te bere te mundur qe nxenesit te fitojne aftesite e duhura per tregun e punes. Ne mbeshtetje te kurrikules se re, do te sigurohen laboratore shkencore dhe mjete informatike. Do te rritet autonomia e shkolles, duke u dhene mundesi shkollave te gjejne zgjidhje per nevojat e komuniteteve te tyre. Do te kete permiresim dhe racionalizim te infrastructures arsimore ne arsimin e mesem. Do te behen me shume investime te efektshme ne infrastrukturen fizike dhe burimet njerezore sipas nevojave te shkollave duke patur parasysh dhe demografine.

Synimet:

- Deri ne vitin 2009 financimi i arsimi do te jete 5 perqind e GDP
- Deri ne vitin 2015 arsimimi jetik i te rinjve parashkohet te jete mesatarisht 13 vite.
- Deri ne vitin 2009 , 40 perqind e popullsisë nga 15-24 vjeç që ka përfunduar arsimin e detyruar 8-vjeçar , do te kene nivelin me te larte te arsimi ISCED 0, 1, 2.

Modernizimi i Asistences Sociale

Situata

Programet e mbrojtjes sociale kane nje ndikim te rendesishem mbi varferine ne Shqiperi. Sistemi i mbrojtjes sociale ne Shqiperi perfshin (i) skemen e sigurimeve shoqerore mbi bazen e kontributeve (pensionet); (ii) programe te tregut te punes te financuara nga te ardhurat dhe iii) asistences sociale ne formen e transfertave nga buxheti i shtetit.

Vlera totale e transfertave publike per mbrojtjen sociale perben 28 perqind te konsumit te me te varferve nga 20 perqind e familjeve rurale, dhe 38 perqind te konsumit te me te varferve te 20 perqind te familjeve te zonave urbane. Ne mungese te programeve te mbrojtjes sociale, norma e varferise do te kishte qene 11 perqind me e larte per popullsine dhe 20 perqind me e larte per perfituesit.¹⁶

Ne fushen e asistences sociale, shteti ofron:

Ndihme Ekonomike, ndihmon mesatarisht 120,000 familje me nje pagese mujore ne cash, 69,000 e te cileve jane nga zonat rurale dhe 51,000 nga zonat urbane (2005). Ndhima Ekonomike jepet ne nivelin me te ulet apo nivel te mesem per 57 perqind te familjeve (sidomos ne zonat rurale) dhe ne nivel me te larte per 43 perqind te familjeve (sidomos ne qytet). Me permiresimin e situates ekonomike keto 5 vitet e fundit, numri i perfituesve eshte ne renie. Fondet e asistences ekonomike kane rene nga 4 bilion lek ne 2.8 bilion lek. Ulja e numrit te familjeve perfituese te NE me rreth 35 mije ne kater vitet e fundit eshte shoqeruar edhe me uljen e fondeve pra, nuk eshte kuptuar si nje mundesi per te rritur masen e NE per uljen e varferise.

Mbulimi i me te varferve eshte rritur por ka probleme me masen e ndihmes ekonomike e cila mbulon pjeserisht nevojat e familjeve te varfera (67 perqind e tyre nuk mbulohen). Vlera reale e pageses eshte ulur me 27 perqind ne zonat urbane dhe 17 perqind ne zonat rurale dhe mesatarisht perben 15 perqind te kufirit te varferise.¹⁷ Masa mesatare e NE/familje ne 2006 ka rene me 23% kundrejt vitit me te larte ne 5 vitet e fundit.

Pagesa e Paaftesise per personat me aftesi te kufizuar eshte programi me i madh i asistences sociale me nje shtrirje te shpejte te perfituesve ne keto vitet e fundit (shih me poshte PAK). Shpenzimet reale per programin jane pothuajse dyfishuar nga viti 2000 ne vitin 2005 dhe vlera reale e perfitimit eshte rritur me 60 perqind.¹⁸ Akoma nuk eshte bere rivleresimi i kriterëve te aftesise se kufizuar. Personat qe jane bere te paafte gjate nje aksidenti ne pune dhe qe kane kontribuar ne skemen e sigurimeve shoqerore, perfitojne nje pension invaliditeti nga kontributi i tyre ne Institutin e Sigurimeve Shoqerore si dhe nje shtese mbi pensionin e invaliditetit per aftesin e tyre te kufizuar.

Qe nga viti 2003 jane subvencionuar per energjine elektrike, te varferit dhe PAK. Zbatimi ka qene i veshtire dhe i ngadalte. Nga Janari ne Mars 2006, vetem 37,000 familje nga 191,500 te synuara, kane perfituar subvencion.

Detyra e Politikës: Te siguroje qe ndihma ekonomike eshte targetuar tek familjet dhe personat me ne nevojë, gje e cila kontribuon edhe ne vleresimin e punes.

Masat

Po zbatohet ligji per Ndhimen dhe Sherbimet Shoqerore (2005). Ai zgjeron kufijte per pagesat e te gjitha grupeve ne nevojë, krijon hapesiren e duhur per decentralizim dhe zgjeron kompetencat e pushtetit lokal dhe pjesemarrjen e shoqerise civile ne sigurimin e sherbimeve te kujdesit social.

Per Ndhimen Ekonomike jane targetuar ne vecanti dy grupe:

- Prinder te trenjakeve qe mbeshteten me nje pagese mujore derisa femijet te mbarojne arsimin e detyruar.

¹⁶ World Bank PEIR, 2006

¹⁷ World Bank PEIR, 2006

¹⁸ ibid

- Jetimet e moshes 18-25 vjec qe kane dale jashte institucioneve dhe jetimet mbi 25 vjec dhe te papune (me pare ne institucione) te cileve u jepet nje pagese e vecante prej 3000 lek ne muaj.

Niveli minimal i Ndhmes Ekonomike do te rritet nga 500 lek ne 800 lek ne muaj dhe niveli maksimal nga 6500 lek ne 7000 lek ne muaj.

Aktualisht eshte ne rishikim skema e Ndhmes Ekonomike per te ripare:

- Strukturen e Ndhmes Ekonomike ku perfshihet edhe vlera e perfitimit ne lidhje me kufirin e varferise
- Rregullat per perfitimin e pageses, p.sh. kriteret e pranimit dhe pergjegjesite e perfituesve ku perfshihet informacioni i kerkuar nga perfituesit dhe lidhjet ndermjet marrjes se Ndhmes Ekonomike dhe masave per punesim.
- Teknikat per vleresimin e aplikanteve, ne menyre qe pagesa ne cash te behet vetem per personat qe duhet ta perfitojne ate dhe jo per ata qe nuk duhet ta perfitojne.
- Sistemin e administrimit ku perfshihet lehtesimi i perdorimit per perfituesit, lehtesimi i perdorimit per punetoret, rolet ne nivel qendror dhe lokal.

Subvencioni per energjine eshte rritur nga 9 perqind e cmimit ne 36 perqind dhe do t'i jepet 270,000 familjeve ne nevoje si dhe nepunesve buxhetore te paguar me pak se 35,000 lek ne muaj por qe plotesojne disa kushte si p.sh. jane te vetmit te punesuar ne familjet e tyre dhe vetem ata e perfitojne subvencionin.

Synimet :

- **Rritja e nivelit dhe mbulimit me perfitime**

Deri ne vitin 2013, masa e ndihmes ekonomike per familje do te tentojë arrijten e treguesit të nivelit të varfërisë, brenda një kufiri tavan që nuk e kalon nivelin e pensionit minimal në shkallë vendi.

Ne 2013 synohet qe nr i familjeve qe perfitojne ndihme ekonomike te jete 70000

Rritja e masës së mbulimit të nevojave të familjeve të varfëra do të realizohet nëpërmjet:

(i) rritjes së fondeve buxhetore që do te trasferohen në programin e ndihmës ekonomike dhe
(ii) uljes së numrit të familjeve përfituese nga skema e ndihmës ekonomike si rezultat i rritjes ekonomike.

- **Permiresimi i vleresimit te perfituesve per familjet aplikante**
- **Kushtezimi i perfituesve te ndihmes ekonomike me pune ne komunitet**

Aksesi tek Sherbimet

Infrastruktura e shperndarjes se sherbimeve publike, ku perfshihen sherbimet e kujdesit social, sherbimi shendetsor dhe arsimor, eshte shume e varfer ne zonat rurale, sidomos ne zonat urbane dhe peri-urbane ku ka vendbanime te medha informale per shkak te migracionit te brendshem. Shkaterrimi i infrastruktures se viteve nentehjete dhe migracioni i profesionisteve e kane renduar situaten. Eshte vene ne zbatim politika e decentralizimit te shperndarjes se sherbimeve ne disa sektore si shendetsia, arsimi dhe sherbimet sociale.¹⁹ Sidoqofte formulat tradicionale qe jane perdorur per alokimin e investimeve dhe te

¹⁹ Strategjia Kombetare per Decentralizimin dhe Autonomie Lokale 1999

shpenzimeve korrente nga pushteti qendror ne pushtetin lokal, nuk jane te lidhura domosdoshmerisht me nevojat e te varferve. Duhet ngritur kapacitetet per monitorimin e shperndarjes se sherbimeve nga pushteti lokal apo monitorimin e shpenzimeve atje ku jane vene ne zbatim politikat per reduktimin e perjashtimit social. Pervec strategjive sektoriale perkatese, strategjite ndersektoriale te zhvillimit rural dhe zhvillimit rajonal do te permiresojne aksesin tek sherbimet.

Perkujdesi Social

Situata

Tradicionalisht, Shqiperia nuk e ka perdorur institucionalizimin e perkujdesit social si nje menyre per te siguruar sherbime per te moshuarit, jetimet apo personat me paaftesi. Ne te gjithë vendin ka 26 institucione (23 rezidenciale). Duke qene te vendosura ne qendrat me te medha urbane nevojat per sherbime ne zonat me te largeta plotesohen pjeserisht. Keto sherbime aktualisht ofrohen nga pushteti qendror dhe jane ne procesin e decentralizimit drejt pushtetit lokal.

Sherbimet ekzistuese me baze komunitare ofrohen nga OJF nderkombetare dhe lokale. Por edhe keto sherbime jane te perqendruara kryesisht ne Tirane dhe ne qytetet me infrastrukture me te mire apo ne zonat ku OJF-te jane me aktive dhe kane kapacitete per te thithur fondet. Gjithsesi ka mnguar nje kuader rregullues per sherbimet e ngritura nga OJF-te.

Detyra e politikës: Permiresimi i sherbimeve rezidenciale dhe zhvillimi i sherbimeve mbeshtetese ditore brenda familjes si dhe zhvillimi i sherbimeve me baze komunitare ne te gjithë vendin.

Masat

Strategjia e Sherbimeve Sociale (2005-2010) dhe Ligji per Ndhimen dhe Sherbimet Shoqerore(2005) i hap rruge deinstitutionalizimit dhe decentralizimit te institucioneve te kujdesit drejt pushtetit lokal, ku sherbimet do te jene me afer familjes dhe komunitetit. Kjo reforme do te inkurajoje shoqerine civile ne sigurimin dhe zhvillimin e sherbimeve te reja te kujdesit social ne partneritet me pushtetin lokal. Sherbimet rezidenciale aktualisht zhvillohen nen Projektin e Sherbimeve Sociale, i cili do te permiresoje cilesine e sherbimeve dhe do te shtrije funksionet e tyre per te perfshire kujdesin ditor. Midis pushtetit dhe ofruesve private do te kete marreveshje kontraktuale. Ngritja dhe monitorimi i standarteve te sherbimeve eshte ne proces dhe do te beje te mundur permiresimin e cilesise se sherbimeve qe ofrohen. Kohe e fundit jane ngritur Komisionet Rajonale te Sherbimit Social. Keto jane partneritete ndermjet qeverise, OJF-ve dhe bizneseve per te pare nevojat lokale dhe per te gjetur nje menyre financimi.²⁰

Strategjia e Sherbimeve Sociale propozon ngritjen e Fondit Social nga viti 2008, per te mundesuar marrjen e granteve mbi baze bashke financimi per Pushtetin Lokal dhe OJF-te duke ngritur sherbime te kujdesit social ne komunitet. Financimi do te behet nga donatoret, ndermarrjet private dhe kontributi i qeverise.

Synimi :

- Per vitet 2007-2013 do te perfundoje procesi i deinstitutionalizimit te sherbimit te femijeve.
- Deri ne 2008 do te kemi sherbime te reja te tipit ne familje.

²⁰ VKM 563 Percaktimi I Pergjegjesive te Qarkut ne Ngritjen e Sherbimeve Sociale

Shendetsia

Situata

Sektori i Shendetsise eshte nje nga prioritet e qeverise. Financimi i shendetsise eshte i ulet, gje qe rrit rrezikun e varferise. Ndersa ne vitin 2005, Shqiperia shpenzoi per sherbimet shendetsore rreth 6 perqind te GDP, shpenzimet e qeverise ishin vetem 2.5 perqind e GDP. Pjesa tjeter jane pagesa nga xhepi. Ne sektorin e shendetesise jane hartuar, rishikuar dhe ka filluar implementimi i Strategjise Afat-Gjate per Zhvillimin e Sistemit Shendetsor ne Shqiperi (2004), Strategjise se Shendetit Publik dhe Promocionit Shendetsor (2003) si dhe Strategjise se Shendetit Mendor dhe Planit te Veprimit (2005). Plani Kombetar per Femijet, Plani per Permiresimin e Kushteve te Jeteses se Romeve, Plani Kombetar per PAK, te gjithë permbajne angazhime per permiresimin e sherbimit shendetsor.

Shendetsia ne Shqiperi ka mbetur mbrapa vendeve te tjera te Europes. Jete gjatesia per shqiptaret eshte me e ulet sesa mesatarja Europiane. Perqindja e vdekshmerise foshnjore dhe tek nenat (sidomos ne zonat rurale) mbetet e larte ne krahasim me nivelin e vendeve Europiane (shih me poshte, Zbutja e Varferise se Femijeve).

Kushtet e keqia te jeteses ku perfshihet mbipopullimi, ambjentet e papastra dhe ushqimi i keq, cojne ne nje status te ulet shendetsor, ku sherbimet e kujdesit shendetsor nuk kane mundesi t'i pergjigjen gje qe kerkon rritjen e aksesit ne sherbimet e kujdesit shendetesor dhe permiresimin e cilesise. Incidenca e tuberkulozit ne Shqiperi, pavaresisht se mbetet e larte nuk eshte ne rritje por ecen paralelisht me vendet e tjera te botes. Shqiperia ka filluar te kete me shume raste te semundjeve te patransmetueshme. Duhani, alkooli, dhe hipertensioni jane barra me e rende e semundjeve tek burrat ne Shqiperi, dhe hipertensioni dhe BMI (obesiteti) e larte tek grate. Ministria e Shendetsise ka marre masa per mbrojtjen e shendetit ndaj produkteve te duhanit nepermjet formulimit te nje ligji per ndalimin e perdorimit te duhanit ne ambjente publike i cili aktualisht eshte miratuar nga Keshilli i Ministrave dhe po diskutohet ne komisionet parlamentare.

Migrimi nga zonat rurale ne zonat urbane ne fillimin e viteve 1990 dhe ne pergjithesi periudha e tranzicionit solli ndryshimin e sistemit shendetsor ne Shqiperi dhe cilesise se sherbimit te sistemit te kujdesit shendetesor, sidomos atij paresor. Sot, kujdesi paresor shendetsor sigurohet nepermjet nje rrjeti te gjere qendrash shendetsore ne zonat rurale dhe urbane. Ka patur pakesim te madh te personelit qe punon ne zonat e largeta dhe humbje te personelit te kualifikuar drejt sektorit privat apo per shkak te emigracionit. Eshte perfunduar procesi i mbulimit te vendit me qendra shendetsore por deri tani eshte plotesuar vetem 50 perqind e nevojave per sherbime ambulatorë .

Per shendetin mendor ka mungese sherbimesh (shendetsore dhe sociale) per te rriturit dhe femijet dhe shume pak mbeshtetje per kujdestaret. Ka nevoje per te ngritur kapacitete dhe per te zhvilluar burimet njerezore si dhe alternativa te reja te tilla si qendrat komunitare te shendetit mendor, qendra te mbrojtura per qendrim afat gjate, qendra ditore dhe kujdes shendetsor per grupe te vecanta sic jane femijet dhe te moshuarit.

Tarifat informale per ofruesit e sherbimeve shendetsore sjellin pabarazi dhe akses te pakët ne kujdesin shendetsor. Ato jane sfida kryesore per permiresimin e cilesise se sherbimeve, dhe efikasitetin e sektorit. Ndersa shpenzimet per kujdesin ambulator kane ndikim me te madh mbi varferine sepse jane me te kerkuara, shoku i te ardhurave, per familjet me te ardhura te pakta kur kane nevoje per shtrim ne spital, mund te jete shume i madh – me nje mesatare pagese per shtrim, kater here me shume se paga mujore per fryme e 20 perqindshit me te varfer te popullsisë.²¹

²¹ World Bank PEIR, 2006

Detyra e politikës: Sigurimi i aksesit të popullsisë në shërbimet kryesore të kujdesit shëndetësor dhe mbrojtja nga efektet varferuese të shpenzimeve për shëndetin.

Masat

Qeveria është angazhuar të sigurojë një shërbim shëndetësor cilësor dhe të ndërsheëm me akses të garantuar për të gjithë dhe ky do të jetë qëllimi i Strategjisë së re të Sektorit Shëndetësor.

Draft ligji mbi 'Kujdesin Shëndetësor në Republikën e Shqipërisë' do të forcojë reformën aktuale në sektorin shëndetësor, dhe do të mbulojë çështjet e mëposhtme të rëndësishme për perfshirjen sociale:

- Reformën e kujdesit paësor shëndetësor për permiresimin e cilësive të shërbimit dhe rritjen e mbulimit në të gjithë vendin, duke i kushtuar kujdes të vecantë shëndetit të nënës dhe fëmijës dhe planifikimit familjar.
- Parandalimin e marrjes së pagesave nga xhepi nga stafi mjekësor.
- Reforma dhe modernizimi i sektorit të shëndetit publik nepermjet decentralizimit të planifikuar.
- Programe për parandalimin e sëmundjeve; sidomos programi i vaksinimit, promovimit të kujdesit shëndetësor, monitorimit të ujit të pijshëm dhe kontrollit të cilësive të ajrit.
- Shërbime të vecanta dhe/ose ulje të tarifave dhe cmimeve për shërbimet shëndetësore dhe mjekimeve për grupet e synuara. Grupet do të përfshijnë, nënat dhe fëmijet, PAK, pensionistet, etj.

Është propozuar edhe një draft ligji që Autoritetet Shëndetësore Rajonale të planifikojnë dhe mbikqyrin venien në funksionim të shërbimeve të kujdesit paësor në zonën e tyre, ndërsa Ministria e Shëndetësisë do të bëjë menaxhimin e rrjetit spitalor.

Reforma në financimin e shëndetësisë nepermjet Institutit të Sigurimit Shëndetësor, si blerësi i vetëm i shërbimeve shëndetësore, do të permiresojë ecurinë e sistemit shëndetësor. Projekti Proshëndetit i financuar nga USAID ofron një model të ri financimi për shërbimet e kujdesit shëndetësor nepermjet Skemës së Sigurimit Shëndetësor. Ky projekt pilot ka nisur në Berat dhe do të shpërndahet në të gjithë vendin. Shëndeti riprodhues është prioritet dhe është organizuar shpërndarja e kontrceptiveve falas nga qendrat shëndetësore. Aktualisht, qeveria financon plotësisht programin e vaksinimit masiv dhe po zbaton Planin Kombëtar të Imunizimit 2001-2010 për të siguruar mbulimin e plotë.

Politika e Shëndetit Mendor dhe Plani i Veprimit do të përdorin burimet ekzistuese shëndetësore dhe të sektorit social duke përfshirë edhe pushtetin lokal, për të siguruar akses tek shërbimet e shëndetit mendor, të krahasueshme me standartet ndërkombëtare. Aktivitetet lidhen me deinstitutionalizimin e spitaleve psikiatrike nepermjet shtrirjes së shërbimeve të shëndetit mendor për të siguruar kujdes multidisiplinor në komunitet. Gjashtë shërbime të shëndetit mendor po veprojnë mbi bazën e metodës komunitare të shërbimit shëndetësor mendor të mbështetura nga donatorët.

Synimet

- Deri në vitin 2009, shkalla e vdekshmërisë amtare për 100 mijë lindje të gjalla do të jetë 12.
- Deri në vitin 2009, shkalla e vdekshmërisë foshnjore për 1000 lindje të gjalla do të jetë 11.

Strehimi

Situata

Ne fund te epokes se komunizmit, Shqiperia kishte nje nga nivelet me te ulta ne Europe te sigurimit te strehimit. Ne keto 15 vitet e fundit, Shqiperia ka kaluar ne nje transformim te shpejte social dhe ekonomik. Deri ne vitin 1995, ne vazhdim te reformes se vitit 1993 ne strehim, 98 perqind nga 238,700 familje privatizuan banesat pothuase falas. Privatizimi u erdhi ne ndihme familjeve me te ardhura te pakta, por fatkeqesisht shume prej tyre nuk kishin patur mundesi financiare per t'i mirembajtur banesat. Enti Kombetar I baneave, e ngritur ne vitin 1993 nderton ose ble apartamente per t'ua shitur atyre qe ne vitin 1993, ishin regjistruar si te pastrehe, por kjo kategori te pastrehash nuk eshte domosdoshmerisht e varfer.

Migrantet nga zonat rurale jane vendosur ne periferi te zonave urbane, duke ndertuar ne menyre informale ne toka te lira. Rezultati eshte qe cilesia e strehimit dhe madhesia e siperfaqes se perdorur, eshte ne rritje per te gjitha grupet. Sipas te dhenave te censurit te vitit 1989, ne nje dhome jetonin 2.7 fryme. LSMS e vitit 2002 dhe 2005 tregon qe densiteti eshte ulur deri ne 2.25 fryme per dhome megjithese perseri ky nivel mbetet me i larte se ai i vendeve te tjera te Europes. LSMS e vitit 2002 dhe 2005 tregon se siperfaqja e banimit eshte rritur me pothuaj 20 m², nje rritje prej 3 m² per njeri ne krahasim me vitin 2002, qe e sjell kete parameter ne kufijte e zakonshem te vendeve te Europes Qendrore dhe Lindore.

Nepermjet ndertimeve ilegale, familjet kryesisht te ardhur nga zona te ndryshme te vendit paten mundesi te siguronin nje lloje pasurie, por megjithate keto ndertime jane ne periferi te qyteteve dhe jane shoqeruar me mungese infrastrukture dhe hapësire te pamjaftueshme per ndertimin e rrugeve. Te dhenat nga vezhgimet e fundit, tregojne se vitet e fundit kosto e strehimit eshte rritur dhe se sigurimi i strehimit per te varferit eshte ne renje. Nje tjetër problem i madh per familjet me te ardhura te pakta ne Shqiperi eshte perqindja shume e ulet ne treg e shtepive me qera qe vleresohet 5% ne krahasim me 30-50% qe eshte ne shumicen e ekonomive te tregut.²²

Tregu formal i pronave te patundshme eshte duke u rritur, por eshte i kufizuar nga tre faktore kryesore:

- Mungesa e master planeve dhe akteve nenligjore te miratuara ne nivel lokal
- Mungesa e programeve te financuara nga bashkite per ndertimin e infrastruktures baze
- Pamundesia de facto per blerjen e tokave te pashfrytezuara per t'i shfrytezuar.²³

Probleme ka edhe me pamundesine e atyre qe jane realisht te varfer per te blere shtepi, me shtrirjen e ndertimeve pa leje, institucionet e dobta dhe mungesen e respektit per shtetin ligjor.

Detyra e politikës : Sigurimi i strehimit social per familje me te ardhura te ulta dhe zhvillimi i institucioneve rregullatore dhe sektorit financiar per sigurimin e aksesit per strehimin e shtresave me te ardhura te pakta.

Masat

Strategjia Kombetare e Strehimit (2001) do te rishikohet dhe integrohet ne Strategjine Sektoriale te Planifikimit Urban. Synimi i politikës se strehimit eshte zhvillimi i nje klime te

²² Bertaud 2006

²³ ibid

favorshme, ligjore, fiskale dhe financiare per zhvillimin e tregut te lire, rritjen e ofertes per strehim te perballueshem financiarisht, shperndarjen e subvencioneve direkte per familjet me te ardhura te pakta dhe grupet vulnerabel, nxitjen e programeve te ringjalljes urbane dhe programeve te modernizimit te mirembajtjes se ndertesave, rritjen e kapaciteteve te pushtetit lokal per menaxhimin e problemeve te strehimit dhe inkurajimin e partneriteteve multi-laterale ndermjet sektorit publik (qendror dhe lokal), dhe atij privat (fitimprures dhe jo-fitimprures) dhe komunitetit. Me minimizimin e rolit te shtetit ne strehim, objektivi i politikave te strehimit eshte identifikimi i grupeve te synuara per t'u dhene atyre ndihme dhe mundesi per mbeshtetje financiare per strehim me qellim perfitimin e pronesise, qe ka shume vlere ne shoqerine shqiptare. Detaje te veprimtarive per Romet trajtohen ne seksionin perkates me poshte.

Strategjia Kombetare e Strehimit ka tre prioritete kryesore:

1. Aksesin per te varferit per kushte strehimi te pershtatshme ku perfshihet strehimi social me qera te ulet;
2. Zhvillimi i sektorit financiar per strehimin dhe partneritetet publike-private per te ofruar strehim te mundshem financiarisht
3. Stimulimi i programeve per mirembajtje dhe permiresime ne strehim.

Ligji i vitit 2004 mbi "Programet Sociale per Strehimin e Qytetareve", u kalua dhe do te mundesoje percaktimin e kuadrit ligjor per Strategjine e Strehimit (zbatimi do te filloje ne vitin 2007). Nje nga prioritetet afat-mesme eshte percaktimi i standardeve te reja ne lidhje me politikaten e strehimit. Ne kete kuader, do te rishikohet e drejta per strehim sipas standardeve nderkombetare dhe Europiane si dhe vlere financiare mesatare e nje banese tip, me qellim qe te behet vleresimi i mundesise se banoreve per t'u strehuar.

Qeveria ka marre angazhim per perfundimin e procesit te legalizimit te shtepive, ne vecanti ne zonat urbane ku ka ndertime te reja. Per legalizimin e shtepive dhe fitimin e titullit te pronesise, qytetaret duhet te paguajne nga 100-400 mije leke . Ky proces do te favorizojte njerezit ne nevoje. Qeveria gjithashtu eshte angazhuar te kompensoje pronaret e tokes. Legalizimi i ndertesave te pa autorizuar gjate leshimit te lejeve te ndertimit fillimisht do te behet duke vendosur nje gjobe prej 4 perqind mbi cmimin e tregut. Duke i analizuar rast pas rasti, zonat me ndertime pa leje do te zhvillohen dhe urbanizohen nepermjet investimeve ne infrastrukture dhe sherbimet baze te tilla si arsimi dhe shendetsia. Gjate gjithë ketij procesi, duhet te behet diferencim ndermjet ndertimeve pa leje per nevoja sociale dhe atyre per qellime perfitimi personal, duke ndeshkuar keta te fundit.

Jane duke u vene ne zbatim iniciativat per sigurimin e infrastruktures baze. Decentralizimi nenkupton qe pushtetit lokal i eshte dhene nje rol me i madh per te formuluar ligje te pershtatshme dhe per t'i zbatuar ato, per formulimin e planeve urbanistike, per percaktimin e nje takse lokale baze per infrastrukturen dhe sherbimet dhe per terheqjen e financimeve per infrastrukturen baze. Banka Boterore po financon nje projekt \$20milion per Menaxhimin e Tokes dhe Zhvillimin Urban qe do te permiresojte efikasitetin e tokes dhe tregjeve te prones nepermjet nje sigurie me te madhe per pronen dhe rregullave me te mira per menaxhimin e tokes, si dhe zbatimin rigoroz te ketyre rregullave.

Synimi

- Rritja e siperfaqes se banimit per person
- Rritja e perqindjes se banesave me qira ndaj totalit

Asistenca Ligjore

Situata

Aktualisht shteti nuk ofron asistence ligjore per rastet civile. Shoqata per Asistence Ligjore Falas ne Tirane (TLAS) filloi aktivitetin ne Shqiperi ne vitin 1999 si nje OJF qe ofronte asistence ligjore per rastet civile. Nder grupet me te medha te perfituesve te TLAS jane minoritetet, të migruarit në vitet e demokracisë, invalidet dhe personat me aftesi te kufizuara, pensionistet, te papunet dhe familjet e tjera me te ardhura te pakta. Nga 6,500 kliente qe jane asistuar nga kjo OJF, 60 perqind kane probleme qe mund te zgjidhen me anen e keshillimit ose duke u dhene mbeshtetje direkte, nje shembull i tille mund te jete rregjistrimi per NE. Pjesa tjetere prej 40 perqind kane qene raste per perfaqesim ne gjyq ku 88 perqind e rasteve kane rezultuar te suksesshme. Ka edhe dy OJF te tjera qe ofrojne asistence ligjore- Qendra Avokatore per Grate qe merret me raste ligjore per grate dhe familjet, dhe Klinika e Minoreneve qe merret me raste qe perbejne veper penale per femijet. Disa organizata ofrojne asistence ligjore si pjese e misionit, por ky nuk eshte i vetmi sherbim. Nje shembull eshte Fondacioni per te Drejtat e Personave me Aftesi te Kufizuar qe vitin e fundit ka filluar të ofrojë sherbime ligjore per personat me aftesi te kufizuar.

Probleme në drejtim të ndihmës ligjore për personat në nevojë ka edhe në fushën e ndihmës ligjore për çështjet penale. Aktualisht kjo ndihmë karakterizohet nga formalizmi dhe mungesa e cilësisë së mbrojtjes.

Ne kuadrin e zbatimit te Kushtetutes dhe angazhimeve ndërkombëtare të RSH si palë pjesmarrëse në Koventën Europiane të të Drejtave të Njeriut, per rastet kriminale qeveria do te ofrojne asistence ligjore edhe per grupet ne nevojë. Sidoqofte procedurat komplekse, pagesat e ulta dhe te vonuara, bejne qe shpesh njerezit te mos perfaqesohen apo te perfaqesohen keq. Te dhenat per numrin e njerezve qe marin asistence ligjore jane te veshtira per tu gjetur.

Detyra e politikës: Ofrimi i nje procesi ligjor te drejte per cdo qytetar

Masat

Per garantimin e nje procesi te drejte ligjor per cdo qytetar, akses ne drejtesi, drejtesi dhe barazi para ligjit per te gjithë qytetaret, trajtim njerezor gjate periudhes se burgimit dhe transformimin e ndeshkimit penal ne mundesi per riedukim, nevojitet transformim rrenjesor. Qeverise i eshte propozuar percaktimi i nje kuadri ligjor dhe strategjise se asistences ligjore per rastet civile. Ky rregullim përbën një domosdoshmëri për të siguruar mundësi reale për njerëzit në nevojë për të realizuar të drejtat e njohura nga ligji.

Synimi

- Institucionalizimi i asistences ligjore falas per grupet ne nevojë.

Furnizimi me Uje dhe Higjena

Shqiperia ka burime ujore te mjaftueshme per te siguruar nje furnizim te bollshem dhe cilesor te popullsise me uje te pijshem. Megjithe nderhyrjet e medha qe jane bere deri tani, situata e furnizimit me uje te popullsise nuk eshte ne nivelin e kerkuar. Perqindja e popullsise qe ka akses ne furnizimin me uje eshte e papercaktuar. Te dhenat ndryshojne ne menyre te konsiderueshme, nga 90-97% ne zonat urbane ne 50-67% ne ato rurale. Konsumi i ujit ndahet ne 75% perdorues shtepiake dhe 25% jo-shtepiake. Uji i pallogaritur sipas te dhenave zyrtare eshte rreth 64% e ujit te prodhuar. Rreth 36% e prodhimit te ujit faturohet dhe nga kjo vetem 73.5% paguhet. Pra, aktualisht paguhet vetem 27.7% e prodhimit te pergjithshem te ujit. Humbjet e ujit jane per shkak te gjendjes se amortizuar te

infrastruktues se ujit, e cila eshte e vjeter dhe ka nevoje te riparohet, per shkak te mungeses se matesave, te lidhjeve te paligjshme dhe urbanizimit te pakontrolluar.

Persa i takon aksesit ne rrjetin e kanalizimeve, rezulton se vetem 50 perqind e popullsise eshte e lidhur me rrjetin e kanalizimeve ujore. Banoret e zonave rurale perdorin gropat septike dhe menyra te tjera. Ne shume zona, sistemi I kanalizimeve nuk funksionon dhe ndotja e ujit te pishem eshte nje rrezik i mundshem.

Aktualisht, ekziston vetem nje impiant i trajtimit te ujerave te zeza ne Shqiperi, ai i Kavajes financuar nga KfW. Te tjere jane ne fillimet e punimeve per ndertimin e tyre si ne Durres, Lezhe, Sarande, Durres, Korce dhe Pogradec. Megjithate shkarkimet e ujrave te zeza vecanerisht ne afersi te zonave turistike dhe eko-sistemeve delikate po behet shqetesues per komunitetin e biznesit dhe ambientalistet. Donoret e huaj kane financuar studime per te siguruar zgjidhje te qendrueshme per te minimizuar efektin negativ te derdhjes se ujerave te zeza ne det dhe liqenet e vendit. Keto projekte kane per qellim te rrisin bazat ligjore dhe logjistike per ruajtjen e cilesise se ujrave te tyre, nepermjet zhvillimit te nje strategjie te mirefillte te manaxhimit te mjedisit te ujrave te detit dhe liqeneve dhe monitorimin e cilesise se ujit te tyre

Nderkohe qe Shqiperia ka pranuar standartet nderkombetare per cilesine e ujit, veshtiresia per t'i respektuar keto standarde eshte e madhe per shkak te infrastruktures te amortizuar, mungeses se trajtimit te ujrave te zeza si dhe mungeses se pajisjeve apo ekspertizes. Nje vezhgim i Bankes Boterore tregon qe nevojat per investime vleresohen ne rreth 170 milion USD ne vit, per cdo vit ne dekadene ardhshme.

Analiza e varferise dhe ndikimit social, qe eshte bere per Strategjine e Furnizimit me Uje dhe Kanalizimeve konstaton se familjet e varfera qe jane vendosur ne rrethinat e qytetit dhe ndertesa te reja, jane me pak te prirura per te paguar per sherbimin e furnizimit me uje. Furnizimi me uje ne zonat rurale eshte nje nga problemet me te cilin ballafaqohen komunitetet ne keto zona. Historikisht, per zonat rurale fondet e investimeve kane qene me te pakta dhe per rrjedhoje kjo reflektohet nga niveli i ulet sherbimit ne keto zona.

Detyra e politikës: Furnizimi i vazhdueshem me uje dhe nje higjene e qendrueshme sipas standardeve te BE ne zonat rurale dhe urbane.

Masat

Qeveria ka per synim te arrije furnizimin e vazhdueshem me uje dhe sherbimin e higjenes sipas standardeve te BE ne zonat rurale dhe urbane. Strategjia e Furnizimit me Uje dhe i Kanalizimeve (2003) ka prekur dy probleme: furnizimin e parregullt me uje dhe cilesine e dobet te ujit.

Me ndihmen e komunitetit nderkombetar, jane marre masa te forta per forcimin e disiplines se sektorit, pakesimin e lidhjeve ilegale dhe harxhimin pa kriter te ujit te pijshem; rritjen e performances menaxheriale dhe financiare te kompanive qe kryejne furnizimin me uje. Duke mbeshtetur procesin e decentralizimit, qeveria do te mbeshtete bashkite dhe komunat per te rritur cilesine dhe sasine e ketij sherbimi ne menyre autonome dhe ne te njejten kohe, duke i inkurajuar qe te fillojne gradualisht mbulimin e kosos se sherbimit. Po keshtu, qeveria do te krijojte mundesi per terheqjen e kapitalit privat ne kete sektor nepermjet koncesionit dhe kontratave per menaxhim. Eshte ne vazhdim procesi i decentralizimit te ndermarrjeve te ujesjelles-kanalizimeve. Nje Plan Kombetar Veprimi eshte ne procesin e pergatitjes.

Ne zonat rurale, permiresimet lidhen edhe me procesin e decentralizimit ne te cilin pushteti lokal do te pergjigjet per funksionimin e furnizimit me uje. Per kete eshte pergatitur Strategjia

Rurale e Furnizimit me Uje dhe e Higjenes, me synimin per te ndryshuar menyren e shperndarjes se ujit nga ana e shtetit.

Synimet

- Deri ne vitin 2009, 90 perqind e popullsise urbane do te kete akses ne ujin e pishem nga e cila 85% brenda baneses.
- Deri ne vitin 2009, 80 perqind e popullsise ne zonat rurale do te jete e mbuluar me uje te pijshme nga e cila 50% brenda baneses.

Transporti

Situata

Permiresimi i rrjetit rrugor rural eshte kritik per zhvillimin ekonomik te zonave rurale dhe zbutjen e varferise. Rrjeti rrugor u krijon mundesi njerezve te arrijne tregjet dhe te marrin informacion, kujdes mjekesor dhe arsimim dhe gjithashtu u mundeson ketyre njerezve te levizin me lirshem atje ku ka me shume mundesi per te siguruar te ardhura. Rruget e kalueshme lehtësojne sigurimin e sherbimeve sociale dhe jane nje parakusht per investime ne rruget rurale.²⁴ Ndersa nje numer rruges jane permiresuar me asistence nga donatoret keto vitet e fundit dhe pjesa dermuese e ndertimit dhe rehabilitimit te rrugeve rurale eshte kaluar ne kompetencat e komunave, perseri kushtet e rrugeve nuk kane ndonje permiresim te dukshem per zonat shume te largeta. Analizat e fundit nga Banka Boterore (2006) tregojne qe bashkete me te varfera marrin me pak fonde te kushtezuara per investime per rruget. Mirembajtja e rrugeve eshte e paket edhe ne rruget e reja per shkak te mungeses se fondeve, kapacitetit dhe organizimit.

Edhe at'here kur rruget jane ne kushte te mira, transporti publik duhet te jete i aksesueshem per te moshuarit dhe personat me aftesi te kufizuar. Nuk ka shume informacion per aksesin e transportit publik nga grupet vulnerabel megjithe angazhimin e operatoreve te transportit publik per zbatimin e standarteve qe do te permiresojne aksesin.

Detyra e politikës: Sigurimi i aksesit ne transport per zonat rurale dhe ato urbane.

Masat

Strategjia e Transportit do te integrohet me nje zhvillim te balancuar rajonal, zhvillim rural dhe perfshirje sociale.²⁵ Investime te konsiderueshme te parashikuara ne Planin Kombetar te Transportit do te sjellin permiresimin e korridoreve kryesore dhe mirembajtjen e rrugeve rurale. Ne bashkepunim me pushtetin lokal dhe duke respektuar autonomine lokale qeveria do te financoje permiresimin e infrastruktures rugore te bashkive dhe komunave. Kjo do te ndikojte ne nje akses me te madh tek kujdesi shendetsor dhe arsimi, dhe do te krijojte me shume mundesi per zhvillimin e rrugeve rurale. Pjesemarrja e komunave ne ndertimin dhe mirembajtjen e rrugeve rurale konsiderohet kyc per te patur nje rrjet rrugor rural te qendrushem.

Jane marre angazhime per zbatimin e parimit 'jete pa barriera' per personat me aftesi te kufizuara.²⁶ Operatoret e certifikuar te transportit publik kane detyrimin te bashkepunojne me personat me aftesi te kufizuara dhe te moshuarit per zbatimin e standardeve qe do te permiresojne aksesin ne transportin publik. Zbatimi i Planit Kombetar per Personat me Aftesi te Kufizuar do te beje te mundur lehtesimin e aksesit per personat me aftesi te kufizuar ne

²⁴ Strategjia Rurale ne Shqiperi: Forcimi I Rritjes dhe Zhvillimit te Qendrueshem, Banka Boterore, 2002

²⁵ Bashke me Planin Kombetar te Transportit, shih edhe strategjite ndersektorale per Zhvillimin Rural (pezull) dhe Zhvillimin Rajonal (pezull)

²⁶ Strategjia e Mbrojtjes Sociale (pezull) dhe Plani Kombetar per PAK 2003-2014

qytete. Personat e rregjistruar si te paafte kane transport falas brenda qytetit dhe cmim te reduktuar per transportin nderurban.

Synimi

- Deri ne vitin 2009 do te rehabilitohen dhe asfaltohen 4000 kilometra rruge rurale.

Telekomunikacioni

Situata

Telekomunikacioni dhe teknologjia e informacionit jane shume te rendesishme per nje zhvillim modern te integruar drejt Europes. Ajo qe trashегоi Shqiperia deri ne vitin 1991 ishte gjendja e keqe e infrastruktures se telekomunikacionit. Akoma me e keqe eshte situata ne zonat rurale ku infrastruktura e Albtelekomit eshte demtuar rende pas renjes se komunizmit ne 1990-en, si dhe pas renjes se skemave piramidale ne vitin 1997. Atje ku ekziston rrjeti kryesor rural perbehet kryesisht nga tela te lidhur ne ambient te hapur te cilet perfundojne ne zyrat e telekomit te komunave.²⁷ Operoret private ne zonat rurale jane te licensuar dhe ofrojne akses ne telefoni. Sherbimi i telefonise fikse aktualisht ofrohet nga Albtelekom (ndermarrje shtetetore). Norma e penetrimit te linjave fikse ne Shqiperi (2005) mbetet nen masen 8%, qe eshte nje e treta e normes se Bosnies dhe Hercegovines, Maqedonise, Serbise dhe Malit te Zi. Tarifa informale per nje linje telefonie fikse eshte 70,000 lek me disa reduktime per qytetin verior te Kukesit. Te verberit, dhe paraplegjiket e tetraplegjiket perfitojne tarifa te reduktuara dhe jane te perjashtuar nga taksa mujore e telefonise.

Penetrimi i telefonise celulare (2005) eshte 40 perqind dhe mbulimi shtrihet ne 85 perqind te popullates. Por per shkak te cmimit te larte te thirrjeve me jashte, klientet e zonave rurale perdorin telefonat e tyre celulare per te marre thirrjet dhe pastaj kryejne telefonata nga telefonat fiks.²⁸

Detyra e politikës: Ofrimi i sherbimeve me tarifa te ulta, cilesi te larte dhe shumellojshmeri, per te gjithë.

Masat

Strategjia Kombetare e Teknologjise se Informacionit dhe Komunikacionit (2003) do te zevendesohet me strategjine dhe legjislacionin e ri te Teknologjise se Informacionit dhe Komunikacionit ne vitin 2007 duke reflektuar standarde Europiane. Kjo do te krijojë nje sektor te liberalizuar dhe plotesisht konkurues te mbeshtetur nga entet rregullatore, qe do te sigurojne akses per te gjithë ne telekomunikacion. Ministria e Puneve Publike, Transportit dhe Telekomunikacionit (MPPTT) ka nisur nje procedure per ndryshime ne ligjin e telekomunikacionit per te mbeshtetur liberalizimin dhe konkurrencen ne pasqyrim te direktivave te BE. Privatizimi i Albtelekomit deri ne 80 perqind do te nise nga fundi i vitit 2006.

Synimi

- Deri ne vitin 2009 norma e penetrimit te linjave fikse për familje do të rritet ne 90 perqind.

²⁷ Shoqata Kombetare e Telekomunikacionit ne Shqiperi: Telekomunikacioni dhe Investimi I Sektorit Privat ne Aksesin ne zonat Rurale, 2003

²⁸ Shoqata Kombetare e Telekomunikacionit ne Shqiperi: Telekomunikacioni dhe Investimi I Sektorit Privat ne Aksesin ne zonat Rurale, 2003

Grupet e Prekshme dhe Fushat Specifike

Kushtetuta e Shqipërisë garanton barazi para ligjit, dhe liri nga diskriminimi mbi bazën e racës, gjinisë, etnisë dhe gjuhës. Disa grupe kanë nevojë për kujdesje të veçantë për shkak të situatës dhe të qenit të tyre të prekshëm ose vulnerabel.

Të qenit vulnerabel dhe rreziku i përjashtimit social ka bërë të mundur zhvillimin e planeve të veprimit dhe politikave kombëtare ndërsektoriale për fëmijet, Romët dhe personat me aftësi të kufizuara. Qeveria është gjithashtu në procesin e zhvillimit të politikave kombëtare dhe planeve të veprimit për barazim gjinorë dhe dhunen në familje.

Është i njohur fakti që në Shqipëri ekzistojnë grupe vulnerabel dhe grupe të rrezikuara. Nderkohe që rritja ekonomike do të vazhdojë të ndikojë në uljen e varfërisë dhe reformat e vazhdueshme në sektorin publik do të përmirësojnë aksesin tek shërbimet, vlerësimi i vulnerabilitetit do të vazhdojë t'i vijë në ndihmë shtetit në vlerësimin e prioritetëve për targetimin e asistencës.

Fëmijet e Rrezikuara

Situata

Gjatë periudhës së tranzicionit, Shqipëria ka bërë progres në drejtim të fëmijëve por shumë prej tyre mbeten të papërfshirë dhe të padukshëm. Në vitin 2005, 245,000 fëmijë jetonin në varfëri absolute (LSMS 2005). Rritja ekonomike ka çuar në pakesimin e fëmijëve që jetojnë në varfëri deri në 34 përqind që nga viti 2002. Këta fëmijë jetojnë në komunitetet me të haruara, zonat më të thella dhe disa të tjera në periferitë e qyteteve të mëdha. Këta janë fëmijet Romë, fëmijet pa kujdesin e prindërve, fëmijet me paafësi, fëmijet e trafikuar²⁹ dhe fëmijet që punojnë në rrugë. Ka dhe fëmijet që nuk janë domosdoshmërisht të varfër por që nuk janë të përfshirë – këta ndahen sipas gjinisë, etnisë apo paafësisë.

Vdekshmëria tek fëmijet (numri i vdekjeve tek fëmijet deri në 1 vjeç për 1,000 lindje) ka patur rritje deri nga 50 përqind në 15 vitet e fundit, në 15.1, nga 35 përqind që ishte në vitin 1990 në 15 përqind në vitin 2004. Por sipas standardeve të BE kjo përqindje është akoma e lartë. Semundje të traktit të fyemarrjes, fëmijëve dhe diarhësë janë ndër shkaqet kryesore të vdekshmërisë së fëmijëve. Këto janë me shumë rrjedhojë e mungesës së standardeve të jetesës, higjenes së ulet, mungesës së aksesit në shërbimet shëndetsore, mungesës së njohurive dhe trajnimit të personelit mjekësor në mjekimin e semundjeve të fëmijëve, mungesës së njohurive të mjaftueshme dhe informacionit përkatës nga ana e nënave, familjeve dhe komuniteteve në lidhje me rritjen e fëmijës, të ushqyerit dhe fëmijën.

Shqipëria ka një skemë vaksinimi të detyrueshme gje që e mban normën e imunitetit tek fëmijet në shkallë të lartë kundër lijes, difterisë, tetanozit, tuberkulozit, poliomielitit, hepatitit B si dhe rubeolës (Qeveria Shqiptare dhe PNUD 2004). Studimet tregojnë se me shumë se 95% e fëmijëve vaksinohen, që është e krahasueshme me standartet e BE.³⁰ Sidoqoftë fëmijet nga disa grupe minoritare nuk vaksinohen ashtu si pjesa dërmuese e popullsisë.

Të ushqyerit e papërshtatshëm për fëmijet i shoqëruar dhe me varfëri dhe mungesën e aksesit në shërbimet shëndetsore rezultojnë në mungesën e të ushqyerit tek fëmijet e moshës parashkollore. Njëzet e dy përqind e fëmijëve nën moshën 5 vjeç vuajnë nga të ushqyerit e keq kronik.

²⁹ Strategji dhe plane veprimi për parandalimin e trafikimit dhe shërbime të veçanta për viktimat e trafikimit janë pjesë e strategjisë ndërsektoriale "Kundër Krimin të Organizuar, Anti-trafikimit dhe Anti-Terrorizmit"

³⁰ Profili I të Ushqyerit, FAO, 2005

Femijet ekspozohen ndaj shume rreziqeve mjedisore te tilla si ndotja e ujit dhe ajrit, grumbullimi i plehrave dhe mbetjeve urbane. Ata jane gjithashtu te rrezikuar nga ushqimi i infektuar, shtepite e renuara dhe te pabanueshme, trafikut rrugor, etj.

Zhvillimi ne femijerine e hershme me nderhyrje per femijet e rrezikuar, eshte i rendesishem per arritjen e rezultateve ne arsim. Me pak se 50% e femijeve jane te rregjistruar ne institucionet e femijerise se hershme, publike ose private.

Te dhenat nga Sherbimet Sociale per vitin 2004 vleresojne se 1,198 femije ne institucione te perkujdesjes. Nje situatë e tille eshte e krahasueshme me ate te vendeve te tjera te rajonit.³¹ Ka te dhena te pamjaftueshme per femijet jetime apo ata me probleme sociale dhe ekonomike, apo per femijet me nevoja te vecanta.

Per femijet e familjeve te varfera ne Shqiperi eshte e zakonshme qe te punojne sidomos ne tregun informal duke shitur cigare, lare makina apo duke lypur. Per shkak te normes se larte te varferise tek femijet rome dhe ata egyptiane, nje pjese e madhe e femijve qe punojne vijne nga keto grupe. Nje vezhgim I bere nga ILO dhe Instituti per Studime Bashkekohore ka gjetur se 40 perqind e familjeve Rome dhe 43 perqind e familjeve Egyptiane u kerkojne femijve te punojne dhe per kete arsye femijet nuk shkojne ne shkolle. Pothuaj gjysma e femijve qe punojne ne rruge vijne nga familje qe kane migruar nga qytete te tjera gjate tranzicionit.

Nga viti 2001, ka te dhena perfshi dhe ato nga Strategjia Kombetare Kunder Trafikimit te Njerezve qe rreth 4,000 femije shqiptare kane emigruar ne vendet fqinje pa prindet e tyre dhe jane te rrezikuar ndaj puneve te veshtira , lypjes dhe forma te tjera te shfrytezimit.

Ndaj familjeve me raste te qarta te neglizhences ndaj femijeve, abuzimit apo rrahjes nuk ushtrohet asnje lloj kontrolli per mbrojtjen e te drejtave te femijeve dhe forcimin e pergjegjesise prinderore. Per prinderit qe braktisin femijet e tyre ose qe nuk i dergojne ata ne shkolle, nuk merret asnje mase. Legjislacioni shqiptar nuk ka nje instrument ligjor per trajtimin e femijeve qe bien viktimë te shfrytezimit, abuzimit, dhunes, etj. Ne vend te kesaj, ka disa nene te shperndara ne pjese te ndryshme te legjislacionit ne lidhje me natyren e abuzimit.

Detyra e politikës: Zhvillimi i nje politike te integruar dhe i nje strukture institucionale per te siguruar nderhyrje te hershme per femijet e rrezikuar, per zhvillimin dhe mbrojtjen e tyre nga te gjitha llojet e abuzimit, dhunes dhe shfrytezimit.

Masat

Strategjia Kombetare e Femijeve dhe plani i veprimit (2005-2010)³², publikuar ne fund te vitit 2005, mbulon te gjitha aspektet e jetes se femijes dhe perfshin veprimtari ne lidhje me varferine e femijeve Ne vitin 2004 u ngrit Komiteti Nderministror per te Drejtat e Femijeve dhe ne vitin 2006 Sekretariati Teknik prane Ministrine e Punes, Ceshtjeve Sociale dhe Shanseve te Barabarta eshte pergjegjes per mbikqyrjen e strategjise dhe te planit te veprimit. Aktualisht po formulohet nje plan kombetar per zhvillimin dhe kujdesin ne femijerine e hershme qe do te beje te mundur nje trajtim te integruar te femijeve nepermjet kombinimit te sherbimeve qe do te ofrohen nga ministrite e linjes.

Shqiperia po kalon nje reforme ne te cilen sherbimet per femijet do te kalojne nga institucionet ne familje, ne komunitet dhe ne familjen sociale. Ne situaten aktuale, institucionet qe ofrojne sherbimet dhe vete sherbimet, kane kaluar nga pergjegjesia e

³¹ UNICEF Gjendja e Femijeve ne Shqiperi 2006 Te Perjashtuar dhe Te Padukshem

³² Te perfshihet si pjese e Strategjise se Mbrojtjes Sociale (pezull)

pushtetit qendror ne ate te pushtetit lokal. Strategjia e Mbrojtjes Sociale ka marre masa te cilat do te ndikojne pozitivisht dhe drejtperdrejte ne rritjen dhe zhvillimin e femijeve nga komuniteti Rom , si dhe femijeve me aftesi te kufizuar.

Ceshtjet penale per te miturit ashtu si dhe per te rriturit trajtohen nga seksionet penale te gjykatave te rretheve. Jane ngritur dhe do te vazhdojne te ngrihen seksione per te miturit ne paraburgim. Ka filluar te behet kujdes i vecante per ndarjen e minoreneve nga te rriturit (burgu i Vaqarrit), duke krijuar kushtet qe ata te ndjekin shkollen, te perdorin biblioteken, te meren me aktivitete sportive dhe kulturore dhe te praktikojne besimin e tyre fetar. Persa i perket sistemit te punonjesve social dhe psikologe, qe veprojne ne sistemin e drejtesise per femijet ne konflikt me ligjin, eshte i dobet dhe jo i organizuar. Prandaj, ngritja dhe venia ne funksionim i sherbimeve psiko-sociale te licensuara ne sistemin e drejtesise per te miturit ne konflikt me ligjin, tashme eshte ne proces.

Hapa te ardhshme perfshijne:

- Strukturat e duhura organizative dhe sherbime te targetuara, ofruar nga gjykatat dhe sherbimet e riedukimit. Ketu perfshihen seksione te vecanta ne gjykata, ngritja e Institutit te Riedukimit te Minoreneve dhe sigurimi i sherbimeve te rehabilitimit.
- Procedura te permiresuara per trajtimin e minoreneve sidomos per kodin penal, civil dhe kodin e familjes.
- Hartimin e nje kodi per femijet.
- Zbatimi i legjislacionit per nxitjen e te drejtave te femijeve dhe mbrojtjen e femijes nga rreziku per jeten, shendetin, arsimimin dhe zhvillimin normal.

Ne vitin 2005 u miratua Strategjia Kombetare per Personat me Aftesi te Kufizuar. Megjithese strategjia e konsideron paaftesine nga nje kendveshtrim i pergjithshem dhe jo domosdoshmerisht nga pikepamja e femijve, ajo vendos theksin ne marrjen e masave per parandalimin e paaftesise qe nga femijeria. Ajo parashikon dhe masa per integrimin dhe rehabilitimin e femijes duke krijuar kushte qe ata te shkojne ne shkolle, te marrin pjese ne jeten sociale dhe te pergatiten per sfidat e se ardhmes.

Problemi i punes se femijeve tashme eshte problem kyc per qeverine shqiptare. Ajo ka ratifikuar Konventen Nderkombetare te Zyres se Punes (ILO) No. 138 "Ne lidhje me moshen minimale per pune" si dhe Konventen No.182 "Mbi format me te ashpra te punes se femijeve". Ne perputhje me standartet e ILO, qeveria ka futur ne fuqi legjislacionin per parandalimin e punes se femijeve dhe per vendosjen e kufijve per pranimin ne pune te femijeve. Kodi i ri i Punes njeh si moshe pune per femijet moshen 16 vjecare dhe siguron mbrojtje te vecante per femijet qe punojne, duke harmonizuar legjislacionin vendas me konventat e ratifikuara. Si instrument Shqiperia ka ratifikuar dhe Karten Sociale Evropiane qe ndalon punen e femijeve nen 15 vjec. Ne Planin Kombetar per Punen e Femijeve jane marre masa per t'a perforcuar arsimin e detyrueshem dhe per te krijuar mundesi per formimin professional.

Strategjia Ndersektoriale "Kunder Krimin te Organizuar dhe Trafikimit" permban masa per mbrojtjen e femijeve te rrezikuar ne keto fusha.

Reformat ne sektorin e shendetsise dhe arsimit do te rritin aksesin e femijeve tek sherbimet cilesore. Sipas Objektivave te Zhvillimit te Mijevjecarit, sektori i shendetsise ka vene objektivin e uljes se vdekshmerise ne 10 vdekje per 1,000 lindje per femijet ne moshen 5 vjec deri ne fund te vitit 2015. Kjo do te arrihet nepermjet menaxhimit te integruar te pacientit ku perfshihet ekzaminimi, trajtimi dhe keshillimi per semundjet e femijerise si dhe permiresimi i te ushqyerit te femijes dhe nenes.

Ne sektorin e arsimit do te sigurohet akses ne arsimin parashkollor per te gjithë femijet e moshes 5-6 vjecare deri ne vitin 2015 dhe per shumicen e femijve te moshes 3 deri ne 5 vjecare. Per periudhen afat-shkurter nje gje e tille do te arrihet duke perdorur modelet komunitare qe zbatohen nga OJF-te. Nje objektiv tjetër është ngritja e institucioneve multiprofesionale ne njesite e pushtetit lokal, te cilat do te meren me problemet e ndryshme qe pengojne integrimin, dhe zhvillimin e barazine tek femijet. Reduktimi i analfabetizmit ndermjet femijeve qe braktisin shkollen nepermjet programeve te vecanta p.sh. Programi “Shansi i Dytë”.

Synime

- Te gjithë femijet e moshes 5-6 vjecare do te kene akses ne arsimin parashkollor deri ne vitin 2015
- Vdekshmeria e femijeve nen pese vjec do te reduktohet ne 10 vdekje per 1,000 lindje deri ne vitin 2015.

Romet

Situata

Pikepyetjet per problemet etnike jane pranuar qe me censusin e vitit 2001 por vleresuesit kane dale me nje numer nga 90,000 deri 100,000 nga nje popullsi prej 3.3 million.³³ Shumica e Romeve ne Shqiperi jetojne nen nivelin e varferise. Niveli i varferise qe u perdor është PPP \$4.30 ne dite dhe per ata qe jane ekstremisht te varfer ky nivel është PPP \$2.15.³⁴ Norma e varferise te Romeve ne Shqiperi është 78 perqind ne krahasim me shumicen qe ne kohen e studimit ishte ³⁵ 22 perqind (2005). Varferia e tejskajshme per Romet e Shqiperise është shume e larte, 39 perqind. Shpenzimi mesatar është 555 euro ne muaj per Romet ne krahasim me 875 per shumicen e shqiptareve.³⁶

Diskriminimi, mungesa e te ardhurave te rregullta dhe e punesimit, kombinuar me familje me shume anetare sjell frekuentimin e ulet te shkolles, shendet jo te mire, borxhe, dhe shtepi te varfere ose mungese shtepish. Menyra e jeteses dhe varferia ndikojne ne arsimimin e femijve dhe aksesin tek sherbimet.

Perqindja e papunesise, megjithese është e veshtire te matet, është shume e larte per Romet, ku grate kane perqindjen me te larte te papunesise sesa burrat, 60 perqind ne krahasim e 33 perqind (vezhgim i PNUD, 2004). Te dhenat nga studimi i PNUD mbeshtetin pikepamjen qe Romet kane tendence te perfshihen me shume ne punesimin informal dhe punet e pakualifikuara. Ne Shqiperi, 79 perqind e Romeve jane punesuar ne sektorin informal krahasuar me 22 perqind te shumices se popullsise. Nje nga pasojat per Romet është mungesa e pjesemarrjes ne skemat e sigurimeve shoqerore dhe per rrjedhoje nuk perfitojne pension pleqerie.³⁷

Studimi i PNUD (2004) gjeti qe femijet Rome shpenzojne mesatarisht me pak se gjysmen e kohes se femijve te shumices se popullsise ne sistemin arsimor. Per rrjedhoje, nje ne kater Rome jane te pa arsimuar. Grate Rome (ne rajon) jane shume vulnerabel. Tre te katertat e grave Rome nuk e mbarojne arsimin fillor (krahasuar me nje ne pese gra nga shumica) dhe

³³ Liègeois, 2006

³⁴ Kufiri i varferise dhe varferise ekstreme (PPP \$4.30 dhe PPP \$2.15 ne dite shpenzime) bazohet ne kufijte sipas konceptit te Bankes Boterore 2005a. Por edhe raporti i PNUD merr ne konsiderate nje mase shpenzimi te ekuivalentuar dhe jo per fryme, sipas llogaritjeve te OECD.

³⁵ Termi ‘shumica’ është perdorur duke iu referuar ‘modelit majority-in-proximity’ (komunitete qe nuk jane Rome por qe jetojne afer tyre) i cili u pershtat nga vezhgimi i PNUD ne ngritjen e grupeve te kontrollit. Ky u zgjodh nga nje ‘model perfaqesues ne shkalle kombetare’ per shkaqe te thena ne raportin Roma and Displaced in South East Europe, UNDP 2006

³⁶ At Risk: Roma and the Displaced in South East Europe, UNDP, 2006

³⁷ At Risk: Roma and the Displaced in South East Europe, UNDP, 2006

pothuaj nje e treta jane te paarsimuara (krahasuar me 1 ne 20 gra nga shumica). Vajzat Rome vuajne nga mungesa e arsimimit me nje perqindje shume te ulet dhe frekuentim te ulet. Perqindja vjetore bruto e rregjistrimit ne arsimin fillor per Shqiperine (2002-2003) ishte 81 perqind dhe per shqipetaret Rome ishte 12 perqind (2004). Varferia ne familje u identifikua si percaktuesi kryesor i arsimimit te paket dhe frekuentimit te ulet.

Rreth 20 perqind e femijeve Rome (deri ne moshen 14 vjec) nuk jane vaksinuar ne krahasim me rreth 3 perqind te shumices. Shkaku per mungesen e vaksinimit te plote, shpesh eshte informacioni i pamjaftueshem apo identifikimi mjekesor.³⁸

Diferencat ne te ushqyerit e sigurt ne rajon jane me te dukshme sesa ndryshimet ne situaten shendetsore. Shpenzimet e familjeve Rome per ushqim jane me te pakta sesa ato te shumices se familjeve.³⁹

Studimi per Vleresimin e Vulnerabilitetit: Romet ne Shqiperi, PNUD, 2005 gjeti se 65 perqind e Romeve jetojne ne baraka. Ndryshimet e shpeshta te vendbanimit, martesat e hershme, mosnjohja e ligjit kane bere qe Romet te mos jene te rregjistruar. Per kete shkak ata nuk mund te aplikojne per asistence te cilen kane te drejte ta marrin sipas ligjit shqiptar.

Detyra e politikës : Bashkepunimi i qeverise me Romet per permiresimin e statusit te komunitetit Rom ne Shqiperi nepermjet institucionalizimit te politikave dhe programeve per reduktimin e varferise, mposhtjen e diskriminimit dhe sigurimin e integritimit .

Masat

Shqiperia eshte pjese e instrumentave nderkombetare te te drejtave te njeriut dhe mbrojtjes se minoriteteve. Strategjia Kombetare per Permiresimin e Kushteve te Jeteses se Minoritetit Rom ne Shqiperi (2005) eshte nje strategji multidimensionale qe synon te cliroje Romet nga varferia dhe perjashtimi social.⁴⁰ Qeveria dhe Romet do te punojne ne partneritet per zbatimin e strategjise. Ne Drejtorine e Sherbimit Social Shteteror prane MPCSSHB eshte ngritur nje Sekretariat per Romet per te nxitur dhe monitoruar zbatimin e strategjise. Qeveria eshte angazhuar te marre masa per te luftuar stereotipet, paragjykimet dhe praktikat diskriminuese. Fusha te rendesishme per kete strategji jane:

- Regjistrimi i Romeve per te bere te mundur mbrojtjen e te drejtave dhe aksesin tek sherbimet.
- Sigurimi i arsimimit, perfshi aksesin ne arsimin parashkollor, motivuesit per frekuentimin e shkolles fillore, mbeshtetjen per femijet te mesojne gjuhen shqip, sigurimin e mesuesve qe flasin gjuhen rome dhe programet e arsimimit te te riturve.
- Ruajtja e trashegimise kulturore dhe e familjes ku perfshihet edhe ruajtja e traditave dhe fuqizimi i grave.
- Rritja e punesimit nepermjet subvencionimit te punedhenesve dhe aksesin ne formimin profesional. Duhet bashkepunim mes Sherbimit Social Shteteror dhe pushtetit lokal per zbatimin e programeve te trajnimit te subvencionuara dhe te projekteve te puneve publike qe inkurajojne pjesemarrjen ne tregun e punes nga te papune te parregjistruar Rome.
- Perfitimi nga masat e marra per formalizimin e punes informale.
- Mbrojtja sociale, akses tek perfitimet perfshi NE dhe pagesen e papunesise.
- Mbulimi i sherbimeve shendetsore ne komunitetet Rome dhe nxitja e planifikimit familjar, imunizimi dhe kujdesi para dhe pas lindjes se femijes. Per vleresimin e

³⁸ At Risk: Roma and the Displaced in South East Europe ,UNDP, 2006

³⁹ At Risk: Roma and the Displaced in South East Europe ,UNDP, 2006

⁴⁰ Pranuar nga VKM No. 633/2003 dhe do integrohet ne Strategjine e Mbrojtjes Sociale (pezull)

rasteve te semundshmerise dhe perqindjes se vdekshmerise ne komunitetet Rome jane planifikuar studime dhe identifikuar masa per reduktimin dhe kontrollin e tyre.

- Permiresimi I kushteve te jeteses perfshi banesat, te drejtat mbi pronen, ruget dhe sigurimin e sherbimeve baze (uji, higjena, korrenti dhe telekomunikacioni) ne zonat e Romeve.
- Masa per permiresimin e aksesit ne drejtesi dhe rendin publik nepermjet rekrutimit te Romeve si police dhe parandalimit te trafikimit.

Politikat e synuara ne strategjine e re te punesimit per punesimin dhe formimin professional te femijeve do t'i ndihmojne shume femijet Rome qe jane ne disavantazh ne kete shtate. Strategjia Kombetare synon te siguroje sherbime keshillimi per ngritjen e bizneseve, vezhgimin e tregut dhe aksesin ne kredi per komunitetet Rome qe te ngrene bizneset e tyre.

Prioritet do ti jepet trajtimit te komunitetit Rom nepermjet programeve te te vecanta per arsimim, ne menyre qe te kapercenje pasojat e diskriminimit te tyre afat-gjate.

Per permiresimin e strehimit, ne buxhetin e vitit 2006/07 jane alokuar fonde per banesa te vecanta per Romet sipas Strategjise se Mbrojtjes Sociale, e cila perfshin edhe Strategjine Kombetare per Romet. Perpjekjet do te fillojne me (i) identifikimin e familjeve qe kane nevojte per strehim, madhesine e ketyre familjeve dhe kushtet aktuale te banimit dhe do te pasohen nga (ii) identifikimi i banesave qe kane nevojte per rehabilitim dhe riparim (iii) pergatitja dhe kostimi i punes rehabilituese; (iv) vleresimi i nevojave per toke dhe material ndertimi dhe llogaritja e fatures; (v) inkurajimi i komunitetit Rom per te kontribuar me pune per ndertim dhe riparim; dhe (vi) ndertimi i shtepive modeste te lira per te pastrehet dhe familjet qe jetojne ne kushtet me te keqia.

Synimet

- Rritja e perqindjes se punesimit te grave dhe vajzave rome qe ka rrjedhoje uljen e varferise.
- Rritja e shkalles se arsimimit te femijeve rom i cili ka impakte ne parandalimin e perjashtimit social.
- Ofrimi i trainimit profesional pa pagese.

Ballkano-Egjyptianet

Ne kuadrin e identifikimit te minoriteve dhe grupeve etnike, nje tjetter grup etnik i identifikuar eshte ai i ballkano – egjyptianeve. Eshte nje grup qe ka shume probleme ekonomike dhe sociale, por per shkak te specifikes antropologjike, riteve, zakoneve, mentalitetit dhe menyres se jeteses te ndryshme nga grupet e tjera, kerkon formulimin e politikave sociale specifike.

Shoqata “Nefreta” eshte nje OJF shume aktive qe mbron interesat e ketij grupi etnik. Aktualisht ky grup eshte i perfshire ne Programin e Qeverise por duke qene se deri tani nuk ka nje dokument te vecante politik ku te trajtohen problemet dhe politikat qe duhet te ndermarre qeveria ne mbeshtetje te ketij grupi , sugjerohet hartimi i nje Strategjie te vecante per kete komunitet.

Personat me Aftesi te Kufizuar (PAK)

Situata

Mbledhja e statistikave per personat me aftesi te kufizuar eshte kufizuar tek ata qe marrin pagesen e aftesise se kufizuar dhe ata qe marrin sherbime ne qendrat publike rezidenciale apo ditore. Statistikat nuk ndahen sipas gjinise dhe ka pak informacion mbi nivelin e punesimit te personave me aftesi te kufizuar.

Neni 25 i Kushtetutes se Shqiperise garanton te drejtat dhe lirite themelore per PAK. Kuadri ligjor per permiresimin e statusit ekonomik dhe social, qe ka per qellim te garantoje shanse te barabarta per PAK ne shoqerine shqiptare po permiresohet gradualisht. Ka patur nje rritje te shpejte te numrit te perfituesve ne keto vitet e fundit (nga 43,100 ne 2000 ne 58,542 ne 2005), ku shpenzimet reale nga viti 2000 ne vitin 2005 pothuaj jane dyfishuar. Pagesa per aftesine e kufizuar eshte 50 perqind e pages minimale. Aktualisht pagesa eshte 8.000 leke ne muaj per person. Pagesa per aftesine e kufizuar filloi ne vitin 1993 dhe qe at'here ka synuar personat e certifikuar me aftesi te kufizuar para moshes 21 vjecare (24 nese ndjek universitetin). Por qe nga viti 2005 ligji ka ndryshuar duke perfshire persona te cilet jane bere te paafta ne femijeri si rezultat i demtimeve apo semundjeve qe nuk lidhen me punen, edhe percaktimi i paaftesise ka ndryshuar ne pershtatje me standartet nderkombetare.

Pagesat per Te Verberit, Paraplegjiket dhe Tetraplegjiket perfshijne; pagesat mujore ne cash per PAK dhe nje pagese plus per kujdestaret; perjashtimin nga taksa e drejperdrejte; karburantin falas per mjetet e tyre motorike; subvencionin per energjine; rimbursimin per ilacet; transportin falas dhe 50 perqind per transportin nderurban. Personat me aftesi te kufizuara mendore, fizike dhe te sensore perfitojne nje pagese mujore ne cash dhe nje pagese plus per kujdestaret nese jane te nevojshem. Pagesat per Invalidet e Punes (per ata qe jane demtuar ne pune dhe qe kontribuojne per sigurimet shoqerore) perfshijne pensionet e invalideve nga Instituti Sigurimeve Shoqerore; perjashtimin nga taksat e drejperdrejta; karburantin falas per mjetet e tyre motorrike; subvencionin per energjine; rimbursimin per ilacet; transportin publik falas dhe 50 perqind per transportin nderurban.

Ndersa jane rritur pagesat nga shteti per personat me aftesi te kufizuar, nuk eshte perpunuar akoma nje metode e integruar dhe e qendrueshme per rehabilitimin e tyre. Kodi i Punes ndalon cdo lloj diskriminimi ne punesim dhe trajnim profesional te PAK. Legjislacioni nga mesi i viteve 1990 specifikon qe nje punedhenes me 25 punonjes duhet te kete nje te person me aftesi te kufizuara qe eshte ne gjendje te punoje ose ndryshe duhet te paguaje gjobe tek Fondi Kombetar i Punesimit⁴¹. Fatkeqesisht ky ligj nuk po zbatohet mire. Sidoqofte jane planifikuar permiresime. Trajnimi profesional ofrohet falas per PAK qe rregjistrohen ne kurse publike dhe po kesaj kategorie i jepet rimbursim per te ndjekur kurse private.⁴²

Shteti jep disa fonde per OJF-te e drejtuara nga PAK per prodhimin e karrocave te invalideve.

Vleresohen rreth 12,000 femije me aftesi te kufizuara (INSTAT 2003). Femijet me nevoja te vecanta ose jane integruar ose jane vendosur ne klasa te vecanta. Qendrat ditore dhe shkollat e specializuara ofrojne sherbime per 1140 femije. Keto shkolla u sherbejne 80-90% te femijeve me mangesi ne degjim dhe shikim.

Detyra e politikës: Integrimi i politikave dhe masave qe nxitin perfshirjen e plote te personave me aftesi te kufizuara ne te gjitha fushat e jetes se perditshme.

⁴¹ Strategjia Kombetare e PAK. Punedhenesi mund te punesoje nje person me aftesi te kufizuara ne gjendje te rende nga pese PAK ne gjendje me te lehte .

⁴² Ligji No. 8872 "Mbi Arsimin dhe Formimin Profesional ne Republiken e Shqiperise", date 29.03.2002

Masat

Strategjia Kombetare per PAK (2005-2014) dhe plani i veprimit eshte ne perputhje me udhezimet nderkombetare te Kombeve te Bashkuara, Keshillit te Europes dhe Bashkimit European.⁴³ Strategjia ve theksin ne masat per permiresimin e kushteve te jeteses se personave me aftesi te kufizuara ne fushen e arsimit, punesimit, sherbimeve mbeshtetese dhe aksesit, duke u perqendruar me shume tek aftesite dhe kompetencat e individit sesa tek paaftesia e tij.

Shtate objektivat kryesore te strategjise jane:

1. Inkurajimi dhe edukimi per nje shoqeri pa paaftesi
2. Sigurimi i te drejtave per PAK
3. Sigurimi i arsimimit me te mire per PAK
4. Sigurimi i shanseve per punesim dhe zhvillim ekonomik per PAK
5. Nxitja dhe ndergjegjesimi i sherbimeve publike pergjegjese
6. Mbeshtetja per nje jete cilesore ne komunitet per PAK
7. Mbledhja dhe perdorimi i informacionit prekates per PAK dhe problemet e paaftesise.

Strategjia eshte miratuar me Vendimin e Keshillit te Ministrave No. 8, ne 1 Korrik 2005 dhe eshte ne proces kostimi, jane percaktuar prioritetet imediate dhe kuadri monitorues dhe vleresues. Per mbikqyrjen e zbatimit te strategjise dhe me specifikisht, per krijimin e kuadrit ligjor eshte ngritur nje komitet nderministror dhe Sekretariati ne Ministrine e Punes, Ceshtjeve Sociale dhe Shanseve te Barabarta per te mbeshtetur komitetin dhe per te vezhguar objektivat e miratuara per ministrite e tjera.

Eshte pergatitur draft- VKM, per "Standartet e Sherbimeve per Personat me Aftesi te Kufizuar" qe ka per qellim te siguroje standartet minimale per sherbimet e ofruara per PAK.

Nga viti 2007, statistikat per ata qe perfitojne pagesen e paaftesise do te ndahen sipas llojit te paaftesise, mases se pageses, grup-moshes dhe gjinise.

Synimi

- Pagesa baze e PAK do te indeksohet cdo vit me rritjen e pages minimale ne shkalle vendi.
- Kalimi i te gjitha institucioneve rezidenciale te PAK ne varesi te qeverisjes vendore deri ne vitin 2008. Ngritja dhe venia ne funksionin e 9 sherbimeve komunitare ditore per PAK ne njesi te ndryshme te qeverisjes vendore.

Te Moshuarit

Situata

Megjithese Shqiperia ka popullsine me te re ne Europe, perqindja e popullsise mbi moshen 60 vjec eshte ne rritje graduale. Parashikohet qe ajo te perbeje 12.2 perqind te popullsise deri ne vitin 2010 nga 10.4 perqind ne vitin 2000. Te dhenat e fundit nga INSTAT per vitin 2005 tregojne se afer 37,000 njerez mbi moshen 66 vjec jetojne nen kufirin e varferise. Megjithese eshte shume pak se viti 2002 (nje ulje prej 31 perqind) perseri nuk eshte e pranueshme dhe kujdesi per te moshuarit qe keta te kene mundesi te plotesojne nevojat e tyre dhe te permiresojne cilesine e jetes, perben nje nga prioritetet e politikave sociale.

Megjithe mungesen e te dhenave mbi shendetin, mireqenjen dhe perkrahjen sociale per te moshuarit, niveli i larte i semundjeve kronike, barra e paaftesise teresisht e menjanueshme,

⁴³ Sipas VKM 8/2005 per t'u integruar tek Strategjia e Mbrojtjes Sociale (pezull)

deprivimi ekonomik dhe mungesa e oportuniteteve sociale, nenkuptojne qe shumica e njerezve ne moshe, me shume perpiqen te mbijetojne sesa te jetojne kenaqesite e oportuniteteve sociale dhe personale. Ne kete menyre vete shoqeria eshte e privuar nga kontributi qe mund te perfitonte nga eksperiencia e qytetareve te saj me te moshuar, dhe per me teper paguan nje cmim per kujdesin social dhe shendetesor.

Per te moshuarit ka pak qendra rezidenciale (pese jane te financuara nga shteti) dhe asnje spital me trajtim afat-gjate. Per shumicen e te moshuarve kujdesen te afermit. Rreziku i varferise dhe perjashtimit social eshte me i larte per te moshuarit qe jetojne vetem.

Te gjithë qytetaret qe kane punuar dhe kane paguar kontributet, perfitojne pension pleqerie dhe ne rastet kur ata nuk kane ndonje te ardhur, mbeshteten nga Ndihma Ekonomike. Te ulta sipas standarteve rajonale, pensionet ne qytete jane te barabarta me me shume se nje te terten e konsumit familjar te familjeve me te varfera ndersa pensionet ne fshat jane barabar me 20 perqind te konsumit te familjeve me te varfera fshatare.⁴⁴ Sistemi i pensioneve me normen e larte te kontributeve dhe pagesen e ulet, nuk eshte i qendrueshem dhe ka nevojë per reformim.

Detyra e politikës: Lehtësimi i vështiresive ekonomike dhe deprivimit social per te moshuarit dhe krijimi i mundesive per te bere nje jete me dinjitoze, per te jetuar me gjate dhe per te qene te shendetshem gjate pleqerise se tyre.

Masat

Me decentralizimin dhe deinstitucionalizimin e shërbimeve sociale tek pushteti lokal, pritet qe te zhvillohen per te moshuarit shërbimet e reja me baze komunitare perfshi ketu edhe shërbimet mbeshtetese brenda familjes dhe qendrave komunitare. Jane percaktuar standarte per kujdesin per te moshuarit ne perputhje me standartet nderkombetare.

Mbeshtetja ekonomike dhe aksesimi tek shërbimet jane te rendesishme per permiresimin e cilesise se jetes te te moshuarve. Jane nderrmarre masa per rritjen ne nje mase me te madhe te pensioneve te uleta dhe veçanerisht ato te fshatit, me objektiv dyfishimin e tyre deri ne vitin 2009 dhe duke ngushtuar diferencen ndermjet pensioneve ne qytet dhe ne fshat. Aktualisht eshte duke u rishikuar sistemi i pensioneve, per te siguruar qendrueshmeri ne te ardhmen.

Synimi

- Deri ne vitin 2009, do te kete dyfishim te pensioneve dhe nuk do te kete pensione nen kufirin kombetar te varferise.

Te rinjte ne nevojë

Situata

Me popullatën më të re në Europë, ky është edhe një nga grupet sociale të rezikuara nga përjashtimi social. Si fenomene që mund të prekin grupin e të rinjve të rezikuar përmendim rrezikun nga HIV/AIDS, dhuna ndaj të rinjve, abuzimi me drogat, alkoolin e duhanin, trafikimin e vajzave të reja etj.

Detyra e Politikës : Lehtësimi i vështiresive ekonomike dhe përjashtimit social per te rinjte dhe krijimi i mundesive per te bere nje jete me te shendetshme, larg krimit, drogës, alkoolit, e fenomeneve të tjera negative të shoqërisë.

⁴⁴ World Bank PEIR, 2006

Masat qe do te ndermerren nga qeveria ne vitet e ardhshme jane te pasqyruara gjeresisht ne Strategjine Ndersektoriale per Rinine.

Grate

Situata

Kodi i punes i vitit 1995 dhe Ligji per Barazine Gjinore ne Shoqeri i vitit 2004, sigurojne trajtim te barabarte per burrat dhe grate. Sidoqofte, grate perbejne nje nga grupet qe kane vuajtur pasojat e tranzicionit social, emigracionit dhe papunesise. Pensionet e vogla te cilat bazohen ne vitet e punes nenkuptojne qe shume gra te jane ne rrezik varferimi dhe perjashtimi social kur te plaken. Grate gjenden shume shpesh ne situata delikate sepse kane pergjegjesine kryesore te perkujdesjes per femijet dhe anetaret e tjere te familjes, ato paguhen shume me pak se burrat dhe kane me pak mundesi per te siguruar pune.⁴⁵ Politikat per zbutjen e nje situate te tille lidhen sidomos me punesimin dhe mbeshtetjen per grate si kryefamiljare, grate e trafikuar apo qe jane ne rrezik trafikimi, ato me te cilat eshte abuzuar dhe grate nga komuniteti minoritar.⁴⁶

Detyra e politikës : Sigurimi i te ardhurave te barabarta si per grate dhe per burrat nepermjet kombinimit te masave te synuara dhe te orientuara mire, sic jane rritja e stabilitetit ekonomik, pjesemarrja ne vendim marrje dhe aksesimi ne drejtesi.

Masat

Qeveria eshte angazhuar per permiresimin e barazise gjinore si aspekt i rendesishem i zhvillimit te vendit dhe ne vecanti i zonave rurale dhe atyre te pazhvilluara. Drejtoria e Shanseve te Barabarta ne Ministrine e Punes, Ceshtjeve Sociale dhe Shanseve te Barabarta⁴⁷, u krijua per te formuluar politika dhe masa te synuara mire ne fushen gjinore, ate te minoriteteve etnike (si kulturore dhe gjuhesore), te personave me aftesi te kufizuara, te diskriminimit ne baze race apo moshe. Prioritet i jepet inkurajimit te barazise gjinore dhe pjesemarrjes me te gjere te grave ne jeten ekonomike, politike dhe sociale te vendit.

Funksionet e drejtorise se re perfshijne:

- Koordinimin e analizave dhe studimeve mbi ceshtje qe lidhen me shanset e barabarta
- Formulimin e ligjeve dhe rregullave per sigurimin e barazise ne te gjitha institucionet shteterore
- Monitorimin e legjislacionit dhe rregulloreve qe adresojne ceshtje te barazise ne institucionet shteterore
- Mbikqyrjen e zbatimit te marreveshjeve nderkombetare neneshkruar nga Qeveria Shqiptare ne lidhje me barazine
- Koordinimin e programeve te ndergjegjesimit per problemet e barazise

Drejtoria po supervizon rishikimin e Ligjit te Barazise Gjinore ne Shoqeri te vitit 2004 me synimin per te lehtesuar zbatimin, per te mos lejuar diskriminimin midis grave dhe burrave dhe eshte ne procesin e formulimit te Strategjise se Barazise Gjinore deri ne Dhjetor 2006. Kjo strategji eshte konsultuar gjeresisht dhe do te mbuloje keto fusha; Grate dhe

⁴⁵ Shih Pjesemarrjen e grave ne tregun e punes

⁴⁶ Pjesemarrja e grave ne tregun e punes, viktimat te dhunes ne familje dhe iniciativat e grate Rome jane perfshire ne nje seksion tjetër te kesaj strategjie. Strategjia ndersektoriale kunder Krimin te Organizuar dhe Anti Trafikimit paraqet politika per grate dhe femijet, viktimat te trafikimit.

⁴⁷ Mbas ndryshimeve ne ligjin no. 9198, "Mbi Barazine Gjinore ne Shoqeri" data 1.7. 2004

Vendimarrja; Fuqizimi Ekonomik; Te drejta, Legjislacioni dhe Mekanizmi Institucional; Kujdesi Social; Kujdesi Shendetesor; Media; Arsimi dhe Eleminimi i dallimeve gjinore.

Dhuna ne familje

Situata

Kushtetuta e Shqiperise dhe kuadri ligjor siguron te drejta te barabarta dhe mbrojtje per te gjithë qytetaret. Sidoqofte, problemet e dhunes ne familje, abuzimi fizik, seksual, psikologjik dhe ekonomik i ushtruar nga partneri me i afert dhe anetare te tjere te familjes, akoma nuk njihen plotesisht nga shoqeria shqiptare. Studimet e pakta qe jane bere tregojne se dhuna ne familje i kalon kufijte social-ekonomik dhe nuk raportohet, nuk ka te dhena statistikore per to ne rang kombetar dhe ka mungese sherbimesh per viktimat, duke marre ne konsiderate edhe aksesin e paket ne drejtesi.

Ligji nuk i detyron forcat e policise, zyrat e avokatise, qendrat shendetsore apo sherbimet sociale te mbledhin te dhena dhe te raportojne per dhunen ne familje.⁴⁸ Strategjia e Sherbimit Social ve ne dukje mungesen e:

- Ndergjegjesimit per rolin e grave ne familje
- Sherbimeve te keshillimit dhe rehabilitimit per viktimat
- Specialisteve, sociologeve, psikologeve, juristeve dhe mjekeve qe do te meren me problemet e dhunes ne familje.

Legjislacioni aktual permban masa per mbrojtjen e grave nga dhuna ne familje por keto masa kane gjetur pak aplikim ne praktiken e gjykatave.⁴⁹ Inisiativat e ndermarra nga qeveria jane: projekt-ligji "Mbi Masat Kunder Dhunes ne Familje" dhe strategjia, te cilat kane si objektiv parandalimin e dhunes ne familje.

Ligji ishte rezultat i nje peticioni me mbi 20,000 firma.

Detyra e politikës: Njohja e dhunes ne familje si krim qe kryhet kryesisht ndaj grave dhe formulimi i masave qe synojne parandalimin dhe mbrojtjen e viktimave.

Masat

Politika dhe masat e efektshme per parandalimin e dhunes ne familje jane prioritare. Drejtimi kryesor aktualisht eshte ne krijimin e kuadrit ligjor, Draft-Ligji Kunder Dhunes ne Familje, per te luftuar dhunen ndaj grave dhe per te mbrojtur viktimat, Strategjia Kombetare dhe plani i veprimit, dhe draftimi i Strategjise kunder Dhunes ne Familje 2007-2012, e cila do te perfshihet ne Strategjine e Mbrojtjes Sociale. Ajo do te beje te mundur:

- Mbledhjen e te dhenave per dhunen ne familje ne nivel kombetar, raportimin e krimit.
- Bashkepunimin ndermjet institucioneve dhe menaxhimin e rasteve nga policia
- Shtimin e sherbimeve per grate e dhunuara.
- Permiresimin e metejshem te ligjeve per mbrojtjen e grave.
- Mbeshtetjen e qeverise per sherbimet per viktimat nepermjet OJF-ve.

Synimi

Deri ne vitin 2009 niveli i raportimit te dhunes ne familje do te rritet ne proporcion me rastet

⁴⁸ Nga studimi per Shendetin riprodhues, Raporti perfundimtar 2005, cituar tek Dhuna ne Familje, Prezantim i Situates Aktuale ne Shqiperi, 2006.

⁴⁹ Country Reports on Human Rights Practices, US Department of State, 2005

Kapitulli 4: Pergjegjshmeria, Monitorimi dhe Vleresimi

Ne menyre qe politikat e qeverise te pakesojne efektet e perjashtimit social duhen perpjekje te perbashketa nga te gjitha hallkat e pushtetit dhe partneritet ne shkalle te gjere. Strategjite sektoriale kane mekanizmat e tyre te dhenies se llogarise, monitorimit dhe vleresimit. Disa nga keto strategji permbajne plane veprimi shume te rendesishme, me pjesemarrje nga te gjitha hallkat shtetere, si per shembull plani i veprimit per Romet, femijet dhe personat me aftesi te kufizuar. Secili prej tyre ka proceset e tij monitoruese te brendshme dhe te jashtme te pavarura nga agjensite nderkombetare.

Progresi afat-mesem dhe afat-gjate gjate zbatimit te strategjise ndersektoriale te perfshirjes sociale do te vleresohet mbi bazen e indikatorëve te monitorimit te dhene me poshte. Per te siguruar dhenien e llogarise dhe per te dhene informacion mbi zhvillimet ne fushen e perfshirjes sociale, do te botohet nje buletin. Buletini do te trajtojte zhvillimet ne fushen e perfshirjes sociale. Cdo informacion ne lidhje me progresin do te perfshihet ne buletin (shih me poshte tabelen e raportimit per indikatorët e monitorimit). Grupi Keshillues i Strategjise se Perfshirjes Sociale (me perfaqesues nga OJF) do te sherbeje ne te ardhmen si nje kanal komunikimi, per te dhene informacion per politikat e perfshirjes sociale per tu pasqyruar ne buletin.

Vleresimi i politikave eshte bere kryesisht nga donatoret dhe institucionet kerkimore. Gjithashtu Instituti i Statistikave mund te jape informacion cilesor nepermjet anketimeve te bera per vleresimin e politikave. Ne MPCSSHB ekziston nje Sektor per Monitorimin dhe Vleresimin e Politikave , i cili gjate vitit 2005 kreu nje studim lidhur me vleresimin e shperndarjes se bllokgranteve te NE. Gjithsesi per arsye te stafit te limituar dhe mungeses se kapaciteteve te duhura, kryerja e studimeve periodike nga ky sektor per vleresimin e politikave ka qene e veshtire. Kjo kerkon qe gjate vitit 2007 , MPCSSHB te rivleresoje fuqizimin e struktures se monitorim-vleresimit te politikave , qe do te sherbeje edhe per monitorimin dhe vleresimin e progresit te SPS dhe botimit te buletinit te siperpermendur. Kjo do te fokusojte pergjegjesine qe ka MPCSSHB per procesin e Perfshirjes Sociale , qofte persa i perket politikave te saj sociale ne funksion te reduktimit te varferise dhe mbeshetjeve se grupeve ne nevojë ashtu edhe si koordinatorë e ceshtjeve nderprerese me fushat qe mbulojne ministrite e tjera.

Indikatorët e monitorimit

Jane percaktuar dy lloje indikatorësh: indikatorët e BE (Laeken) dhe indikatorët specifike per Shqiperine.

1. **Indikatorët Laeken**, te cilet jane pershtatur nga Keshilli i Europes ne vitin 2001 per monitorimin e progresit per zhdukjen e varferise deri ne vitin 2010 dhe per te kuptuarit e perjashtimit social. Keta indikatorë orientohen me shume drejt rezultatit sesa drejt mjeteve te perdorura per ta arritur ate. Ato perfshijne ato qe konsiderohen si faktoret kryesore qe cojne ne perjashtimin social. Ne kete prizem, eshte menduar te perdoren disa nga keta indikatorë per te patur mundesi krahasimi me vendet e tjera Europiane dhe per te terhequr vemendjen ndaj studimeve statistikore te cilat do te bejne te mundur matjen e ketyre indikatorëve.

Por nuk ka kufizime te rendesishme. Indikatorët Laeken qe matin varferine, e bejne kete nepermjet krahasimit te te ardhurave. Kjo metode eshte e pershtatshme per ekonomi ku

tregu i punes eshte formal dhe raportimi per te ardhurat eshte i besueshem. Por, per Shqiperine ku pjesa me e madhe e popullsisë eshte e punesuar ne tregun informal, nivelet e mireqenjes maten me mire nepermjet konsumit dhe rekomandohet qe kjo metode te perdoret ne te ardhmen. Megjithese kjo nenkupton qe indikatorët te mos jene shume te krahasueshem me ato te vendeve te BE, gjithsesi ato do te japin nje tablo me realiste te kushteve social-ekonomike.

Disa nga indikatorët Laeken jane lene menjane ose per shkak se instrumentet statistikore nuk do te jene gati per shtate vitet e ardhshme (te tilla si ato qe duhen per te matur pershtencen e te ardhurave te pakta) ose per shkak se jane me pak te pershtatshme per Shqiperine (per shembull, kohezioni rajonal).

2. Se dyti, vendimi per futjen e indikatorëve Laeken beri qe edhe vendet anetare te BE te identifikonin dhe pershtatnin ata indikatorë qe do te vinin ne dukje vecorite ne fusha te ndryshme. Keto nuk eshte e nevojshme te harmonizohen ne nivelin e BE. Per shembull, indikatorët Laeken e konsiderojne varferine ne Europe si nje problem deprivimi relativ, me fjale te tjera ato fokusohen ne perqindjen e njerezve qe jetojne me me pak se 60% te mesatares se te ardhurave, pavaresisht nese mesatarja eshte e barabarte me 500 euro apo 5000 euro. Ne Shqiperi, paga mesatare eshte shume me e ulet se ne vendet anetare te BE dhe varferia absolute eshte ende nje problem themelor i politikës. Keshtu, seria e dyte e indikatorëve trajton **ceshtje me rendesi kombetare**. Ndermjet tyre, jane dhe indikatorët e OZHM-ve, te cilat Shqiperia eshte angazhuar ti plotesoje deri ne vitin 2015.

Tabela e meposhtme paraqet secilin indikator, bashke me percaktimin, burimin, vleren baze dhe vleren e synuar. Dy do te jene studimet baze per marrjen e informacionit:

- Studimi per Matjen e Standarteve te Jeteses (LSMS) eshte nje studim ne rang kombetar qe bazohet tek familja si njesi, i bere fillimisht ne vitin 2002, i perseritur ne vitin 2005, dhe sipas Programit Statistikor 5-vjecar te INSTAT – do te behet perseri ne vitin 2008
- Studimi i Krahut te Punes (LFS) eshte nje studim ne rang kombetar qe do te behet per here te pare ne vitin 2007.

Indikatorët e tjere pritet te maten nepermjet te dhenave administrative. Por, eshte propozuar futja e dy indikatorëve qe do te matin aspekte kyc social-ekonomike te popullsisë Rome. Deri tani, nuk ka ndonje burim informacioni te disponueshem per vleresimin e gjendjes se arsimit dhe shendetit per Romet. Ministria e Punes, Ceshtjeve Sociale dhe Mundesive te Barabarta do te punoje per te siguruar fonde qe do te bejne te mundur monitorimin e progresit ne kete fushe te politikës.

		Indikatori	Kategorizimi	Burimi aktual	Burimi i ardhshem	Vlera (Viti)
1.	Laeken 1A	Shkalla e varferise relative Perqindja e individeve qe jetojne ne familje ku <i>konsumi</i> ekuivalent total familjar eshte me pak se 60% e konsumit ekuivalent median kombetar.	<ul style="list-style-type: none"> Total (burra dhe gra) 0-17 (burra dhe gra) 	LSMS	LSMS	
2.	Laeken 1B	Shkalla e varferise relative <i>sipas llojit te aktivitetit</i> Perqindja e individeve ne <i>moshen 18+</i> qe jetojne ne familje ku <i>konsumi</i> ekuivalent total familjar eshte me pak se 60% e konsumit ekuivalent median kombetar.	<ul style="list-style-type: none"> Te punesuar me page (burra dhe gra) Te vete-punesuar (burra dhe gra) Te papune (burra dhe gra) Pensioniste (burra dhe gra) Inaktive te tjere (burra dhe gra) 	LSMS	LSMS	
3.	Laeken 1C	Shkalla e varferise relative <i>sipas llojit te familjes</i> Perqindja e individeve qe jetojne ne familje ku konsumi ekuivalent total familjar eshte me pak se 60% e <i>konsumit</i> ekuivalent median kombetar.	Familje pa femije ne varesi: <ul style="list-style-type: none"> Me nje person, 65 vjec e lart Dy te rritur, te pakten 1 person 65+ Familje me femije ne varesi: <ul style="list-style-type: none"> Me nje prind, 1+ femijet Dy te rritur, 2 femije 	LSMS	LSMS	
4.	Laeken 13	Shkalla e varferise relative <i>para transfertave sociale ne cash</i> Perqindja e individeve qe jetojne ne familje ku <i>konsumi</i> ekuivalent total familjar eshte me pak se 60% e <i>konsumit</i> ekuivalent median kombetar <i>Llogarit konsumin:</i> 1. duke perjashtuar te gjitha pagesat ne cash 2. duke perfshire pensionet per pensionistet dhe te vejat por duke perjashtuar te gjitha pagesat e tjera ne cash.	<ul style="list-style-type: none"> Burra Gra 	LSMS	LSMS	
5.	Laeken 1E	Linja e varferise relative 1. ne euro 2. ne lek	<ul style="list-style-type: none"> Familje me nje person Familje me 2 te rritur, 2 femije 	LSMS	LSMS	
6.	Laeken 2	Raporti I kuintileve ekstreme Raporti I konsumit total te 20% te popullsisë se vendit me konsumin me te larte (kuintili I siperm) me ate te 20% te popullsisë se vendit me konsumin me te ulet (kuintili I poshtem)		LSMS	LSMS	
7.	Laeken 4	Hendeku I varferise relative Diferenca ndermjet konsumit ekuivalent median te personave nen linjen e varferise dhe vete kesaj linje, e shprehur si	<ul style="list-style-type: none"> Burra Gra 	LSMS	LSMS	

		Indikatori	Kategorizimi	Burimi aktual	Burimi i ardhshem	Vlera (Viti)
		perqindje e kesaj linje.				
8.	Laeken 11	Perqendrimi rreth linjes se varferise Perqindja e personave me nje konsum nen: 1. 40% 2. 50% 3. 70% te medianit kombetar		LSMS	LSMS	
9.	Laeken 14	Koeficienti Gini Matja e pabarazise se konsumit ne intervalin nga zero (barazia ideale) ne nje (pabarazia idelae)		LSMS	LSMS	
10.	Laeken 7	Popullsia qe jeton ne familje te papuna Persona nga 0-60 vjec qe jetojne ne familje ku nuk punon asnje anetar I familjes duke perjashtuar kategorite e meposhtme: • Me pak se 18 vjec • 18-24 vjec ne shkolle por nuk jane aktive • 60 vjec e lart dhe nuk punojne		LSMS	LSMS	
11.	Laeken 8	Ata qe largohen heret nga shkolla, nuk arsimohen dhe trainohen me Pjesa e popullsisë nga 18-24-vjec qe ka arritur nivelin 2 ISCED (dmth me arsim 8-vjecar) dhe qe nuk arsimohet apo trajnohet	<ul style="list-style-type: none"> Burra Gra 	LSMS	LSMS	
12.	Laeken 18	Persona me pak vite arsimimi Pjesa e popullsisë tek te cilet niveli me I larte I arsimimit dhe trainimit eshte ISCED 0, 1 ose 2 (dmth me arsim 8-vjecar)	<ul style="list-style-type: none"> Total (burra dhe gra) 25-34 (burra dhe gra) 35-44 (burra dhe gra) 	LSMS	LSMS	
13.	Laeken (i ri)	Shkalla e aktivitetit Perqindja e te punesuarve dhe te papuneve e popullsisë totale ne moshe pune 15-64	<ul style="list-style-type: none"> Total (burra dhe gra) 15-24 (burra dhe gra) 25-54 (burra dhe gra) 55-59 (burra dhe gra) 60-64 (burra dhe gra) 	INSTAT	LFS	
14.	Laeken 6	Shkalla e papunesise afat-gjate Totali i popullsisë ne papunesi afat-gjate (≥12 muaj) si perqindje e totalit te popullsisë active	<ul style="list-style-type: none"> Burra Gra 	INSTAT	LFS	
15.	Laeken 16	Pjesë e papunesise afat-gjate Totali i popullsisë ne papunesi afat-gjate (≥12 muaj) si perqindje	<ul style="list-style-type: none"> Burra Gra 	INSTAT	LFS	

		Indikatori	Kategorizimi	Burimi aktual	Burimi i ardhshem	Vlera (Viti)
		e totalit te popullsisë se papune				
16.	Laeken 17	Shkalla e papunesisë me kohe shume te gjate Totali i popullsisë se papune per nje kohe shume te gjate (≥24 muaj) si perqindje e totalit te popullsisë aktive	<ul style="list-style-type: none"> Burra Gra 	Aktualisht i padisponueshem	LFS	—
17.	Laeken 9	Jete gjatesia e shendetshme Numri i viteve qe nje person I shendetshem pritet te jetoje <ul style="list-style-type: none"> ne moshen 0 ne moshen 45 ne moshen 65 	<ul style="list-style-type: none"> Burra Gra 	MOH	MOH	
18.	Laeken 10	Gjendja shendetsore e vete-percaktuar sipas nivelit te konsumit Raporti i perqindjes se grupeve te kuintileve te poshtme dhe te sipërme (sipas konsumit) te popullsisë 16+ te cilet e klasifikojne veten me shendet te dobet apo shume te dobet	<ul style="list-style-type: none"> Burra Gra 	LSMS	LSMS	
19.	MDG 1A	Shkalla e varferise absolute Perqindja e individeve nen kufirin e varferise ne nivel kombetar	<ul style="list-style-type: none"> Burra Gra 	LSMS	LSMS	
20.	MDG 1B	Shkalla e varferise ekstreme absolute Perqindja e individeve nen kufirin e varferise ekstreme ne nivel kombetar	<ul style="list-style-type: none"> Burra Gra 	LSMS	LSMS	
21.	MDG 3A	Perqindja e grave te punesuara me page ne sektorin jo bujqesore		INSTAT LSMS	LFS	
22.	MDG 3B	Perqindja e vendeve qe zene grate ne parlament		Parlamenti	Parlamenti	
23.	MDG 5	Shkalla e vdekshmerise foshnjore		INSTAT dhe MSH	INSTAT dhe MSH	
24.	MDG 7A	Perqindja e popullsisë qe ka akses ne furnizimin me uje te rrjedhshem <ul style="list-style-type: none"> brenda shtepise jashte shtepise 	Urbane dhe rurale	LSMS	LSMS	
25.	MDG 7B	Perqindja e popullsisë qe ka akses ne WC me kanalizime <ul style="list-style-type: none"> brenda shtepise jashte shtepise 	Urbane dhe rurale	LSMS	LSMS	
26.	Te tjera	Numri i rasteve te raportuara te dhunes ne familje		MB	MB	

		Indikatori	Kategorizimi	Burimi aktual	Burimi i ardhshem	Vlera (Viti)
27.	Te tjera	Numri i rasteve qe marrin asistence ligjore nga shteti		I padisponueshem aktualisht	I pa zhvilluar	—
28.	Te tjera	Perqindja e familjeve me linja telefonie fikse	Urbane dhe rurale	MPPTT	MPPTT	
29.	Te tjera	Perqindja e familjeve me linja telefonie celulare	Urbane dhe rurale	MPPTT	MPPTT	
30.	Te tjera	Perqindja e individeve qe kane shkuar ne nje ambulance (gjate 4 javeve para studimit) per te marre ndihme mjekesore	Urbane dhe rurale	LSMS	LSMS	
31.	Te tjera	Hapesira e banimit per person	Urbane dhe rurale	LSMS	LSMS	
32.	Te tjera	Shkalla e regjistrimeve neto ne arsimin fillor per femijet Rome	<ul style="list-style-type: none"> • Djem • Vajza 	Aktualisht I padisponueshem	Studim i ri	—
33.	Te tjera	Shkalla e imunizimit nga fruthi per femijet Rome nga mosha 0-1	<ul style="list-style-type: none"> • Djem • Vajza 	Aktualisht I padisponueshem	Studim i ri	—
34.	Te tjera	Pagesa per personat me aftesi te kufizuar ne raport me linjen e varferise		MPCSSHB LSMS	MPCSSHB LSMS	
35.	Te tjera	Pensionet si perqindje e kufirit kombetar te varferise		MPCSSHB LSMS	MPCSSHB LSMS	

Percaktime

- **Statusi i aktivitetit:** statusi qe individet deklarojne te kene patur per me shume se gjysmen e numrit te muajve te vitit kalendarik
- **Femije ne varesi:** Individe te moshes 0-15 vjec dhe 16-24 vjec nese nuk jane aktive dhe jetojne te pakten me njerin prind
- **Mediani i konsumit ekuivalent:** konsumi total i familjes pjestuar me *madhesine ekuivalente*, ku perfshihet edhe madhesia dhe perberja e familjes, atribuar cdo pjesetari te familjes.
- **Madhesia Ekuivalente:** per te paqyruar diferencat ne madhesine e familjes dhe perberjen familjare, te dhenat e konsumit familjar pjesohen me ekuivalentin e te rriturve nepermjet te ashtuquajtures shkalle ekuivalence e cila I atribuon nje peshe prej 1 te rriturit te pare, 0.5 cdo anetari tjetere te familjes nga moshja 14 vjec e lart, dhe 0.3 secilit femi nen moshen 14 vjec; per shembull, madhesia ekuivalente e nje familje qe perbehet nga 2 te rritur dhe 2 femije nen moshen 14 vjec eshte: $1 + 0.5 + (2 \times 0.3) = 2.1$
- **Median:** pika e mesit e nje perqendrimi, me gjysmen e popullsisë me pak ose te barabarte me medianin dhe gjysma tjetere me e madhe ose e barabarte me medianin

Shtojca

Shtojca 1: Statistika per Perfshirjen Sociale

Shtojca 2: Strukturat Institucionale shteterore

Fusha e Perfshirjes Sociale	Strategjia	Formulimi I Politikave	Financimi	Ofruesi I sherbimit	Vleresimi I Politikave	Monitorimi
Rritja e pjesemrrajes se grave ne tregun e punes	Punesimi	MPCSSHB		Zyrat e punes se MPCSSHB prane zyrave te pushtetit lokal	MPCSSHB – Struktura e Vleresimit te Politikave	Inspektoriat i Tregut te Punes ne MPCSSHB
Formalizimi i tregut te punes	Punesimi	MPCSSHB		Zyrat e punes se MPCSSHB prane zyrave te Pushtetit lokal	MPCSSHB-Struktura e Vleresimit te Politikave	Inspektoriat i Punes ne MPCSSHB
Kapercimi i disavantazheve ne arsim dhe formim profesional – rritja e rregjistrimeve ne arsimin e mesem	Arsimi Baze	MASH	MASH	Decentralizimi i buxhetit per mirembajtje MASH	MASH	Qendra Kombetare e Vleresimit (NCEA)ne MASH; Inspektoriat i ne MPCSSHB
	Formimi profesional	MPCSSHB	MPCSSHB	MPCSSHB	MPCSSHB	MPCSSHB
Modernizimi i Asistences Sociale	Mbrojtja Sociale - Ndhime Ekonomike	MPCSSHB – Drejtoria e Sherbimeve Sociale	MPCSSHB;	Pushteti Lokal – shperndaja e ndihmes ekonomike dhe pageses se paafetise	MPCSSHB-Struktura e Vleresimit te Politikave	SHSSH mbikqyrin shperndarjen e NE nga Pushteti Lokal
	Mbrojtja Sociale – pagesat per te paafet dhe familjet	MPCSSHB – Drejtori e Sherbimeve Sociale	MPCSSHB;	Pushteti local – shperndarja e asistences ekonomike dhe paftesise	MPCSSHB-Struktura e Vleresimit te Politikave	SHSSH per mbikqyrjen e shperndarjes se pageses se paafetise nga Pushteti Lokal
Permiresimi i aksesit tek sherbimet	Mbrojtja sociale-institucionet e kujdesit social	MPCSSHB	MPCSSHB;	MPCSSHB –ne process decentralizimi tek pushteti lokal	MPCSSHB-Struktura e Vleresimit te Politikave	SHSSH
	Shendetsia	MSH	MSH, ISSH	MSH (perfshi Autoritetin Shendetsor Rjonal)	MSH	MSH
	Strehim	MPPTT- Drejtoria e Strehimit	MPPTT - Drejtoria e Strehimit dhe Pushtetit Lokal	Pushteti Lokal dhe Agjensia Kombetare e Strehimit	MPPTT- Drejtoria e Strehimit	MPPTT- Drejtoria per Strehimin
	Furnizimi me uje	MPPTT- Drejtoria e Pergjithshme e Ujit dhe Higjenes	MPPTT dhe Pushteti Lokal (ne process decentralizimi drejt pushtetit lokal)	Ushteti local (mund te kontraktoje ofrues sherbimesh private). Rregulla per tarifat dhe pergjegjesia e Entit Rregullator te Ujit	Keshilli mbikqyres per Ujin dhe higjenen perfaqesohet nga Pushteti Lokal dhe Qendror	MPPTT derisa te decentralizohet te Pushteti Lokal

Strategjia e Perfshirjes Sociale 2007-2013 - versioni 2 (draft)

Fusha e Perfshirjs Sociale	Strategjia	Formulimi I Politikave	Financimi	Ofruesi I sherbimit	Vleresimi I Politikave	Monitorimi
	Kanalizimet	MPPTT	MPPTT dhe Pushteti Lokal(ne process decentralizimi tek pushteti lokal)	Pushteti Lokal	Ministria e Mjedisitt	MPPTTderi ne decentralizimin tek Pushteti Lokal
	Burimet Ujore dhe Cilesia	MPPTT	MPPTT	MPPTT ne kosnultim me pushtetin lokal	MPPTT	Cilesia e Ujit-Inspektoriatit Sanitar Shteteror I MSH
	Transporti	MPPTT	MPPTT per Rruget Nacionale dhe Pushteti Lokal per rruget rurale	Drejtoria e Pergjithshme e Rrugeve (? Agjensia e MPPTT) per rruget nacionale dhe Pushteti Lokal per rruget rurale.	MPPTT per rruget Nacionale dhe Pushteti Lokal per rruget rurale.	MPPTT per rruget nacionale dhe Pushteti Lokal per rruget rurale.
	Telekomunikacioni	MPPTT	MPPTT	Albtelekom (aksione te perbashketa - Ministria e Ekonomise)	MPPTT Agjensia rregullatore	MPPTT,
	Asistenca Ligjore	MD	MD	MD	MD	MD
Fusha te vecanta perfshi dhe Grupet Vulnerabel	Mbrojtja Sociale-plani I veprimit per femijet	MPCSSHB	Ministrite pjesemarrese	Ministrite pjesemarrese	MPCSSHB	MOCSSHB
	Mbrojtja Sociale-plani i veprimit per PAK	MPCSSHB	Ministrite pjesemarrese	Ministrite pjesemarrese	MPCSSHB – drejtoria e Shanseve te Barabarta	MPCSSHB – Drejtoria e Shanseve te Barabarta me input nga Shoqata e PAK
	Mbrojtja Sociale – Te Moshuarit	MPCSSHB	Ministrite pjesemarrese	Ministrite pjesemarrese	MPCSSHB-Struktura e Vleresimit te Politikave	MPCSSHB-Drejtoria e pensioneve + SHSSH
	Mbrojtja Sociale-Plani I veprimit per Romet	MPCSSHB	Ministrite pjesemarrese	Ministrite pjesemarrese	MPCSSHB	MPCSSHB – Sekretariati per Romet
	Mbrojtja Sociale – plani I veprimit per grate	MPCSSHB	Ministrite pjesemarrese	Ministrite pjesemarrese	MPCSSHB – drejtoria e Shanseve te Barabarta	MPCSSHB – drejtoria e Shanseve te Barabarta
	Mbrojtja Sociale – plani i veprimit per dhunen ne familje	MPCSSHB	Ministrite pjesemarrese	Ministrite pjesemarrese	MPCSSHB – drejtoria e Shanseve te Barabarta	MPCSSHB – drejtoria e Shanseve te Barabarta

Shtojca 3: Veprimtari Specifike

Hyrje

Veprimtarite jane ndermarre nga qeveria ne partneritet me donatoret per te reduktuar perjashtimin social. Ky kapitull identifikon veprimtari qe jane ne process ne kete moment. Ndersa projektet e donatoreve ne partneritet me OJF-te nuk jane perfshire ne kete seksion, eshte I njohur fakti qe ato jane nje komponent i rendesishem ne redukrimin e rrezikut te perjashtimit social ne Shqiperi.

Koordinimi I donatoreve ne Shqiperi eshte ne nje faze tranzicioni te shpejte nga nje aktivitet i drejtuar nga donatoret ne koordinimin nga qeveria. Donatoret po i drejtojne aktivitetet e tyre drejt prioriteteve sektoriale te identifikuara nepermjet sistemit te planifikimit te integruar. Komisioni European, PNUD, OSBE dhe Banka Boterore po koordinojne procesin nga ana e donatoreve qe veprojne ne vend, mbeshtetur nga nje numer donatoresh bilaterale dhe organizata nderkombetare. Projektet e ndermarra nga donatoret ne sektore te ndryshem jane listuar me poshte: <http://www.aidharmonisation.org.al/>

Rritja e Pjesemarrjes se Grave ne Tregun e Punes

Donatori	Projekti	Pershkrim i shkurter	Lloji i financimit	Monedha	Shuma e angazhuar	Data e Fillimit	Data e Perfundimit
Suedia		Rritja e eficences se Sherbimit Kombetar te Punesimit dhe nxitja e ndergjegjesimit per barazi gjinore ne lidhje me problemet e punesimit					

Formalizimi I Tregut te Punes

Donatori	Projekti	Pershkrim i shkurter	Lloji i financimit	Monedha	Shuma e angazhuar	Data e Fillimit	Data e Perfundimit

Kapercimi I Dizavantazheve ne Arsim dhe Formim Profesional – rritja e rregjistrimit ne arsimin e mesem

Donatori	Projekti	Pershkrimi shkurter	Lloji i financimit	Monedha	Shuma e angazhuar	Data e Fillimit	Data e Perfundimit
Banka Boterore me Keshillin e Europes dhe EIB	Programi per Barazi dhe Ekselence ne Arsim	Permiresimi I kushteve te mesimit per te gjitha nxenesit, dhe rritja e rregjistrimeve ne arsimin e mesem sidomos nga te varferit.	Kredi	US\$			
?	Arsimi per te Gjithe/ Projekt						
OSBE	Arsimimi I Minoriteteve	Akses I barabarte ne arsim per te gjitha pjesetaret e grupeve minoritare.	Grant	EUR	3,850	I planifikuar	

Modernizimi I Asistences Sociale

Donatori	Projekti	Perkrim i shkurter	Lloji i financimit	Monedha	Shuma e angazhuar	Data e Fillimit	Data e Perfundimit
Banka Boterore dhe DFID	Programi i shperndarjes se sherbimeve sociale	Shih tek seksioni kujdesi social me poshte					

Ne dobi te Bashkive- dhe te Varferve

Donatori	Projekti	Pershkrim i shkurter	Lloji i financimit	Monedha	Shuma e angazhuar	Data e Fillimit	Data e Perfundimit
Bank Boterore	Projekti per Menaxhimin e Tokes dhe Zhvillimin Urban	Nxitja e zhvillimit te qendrueshem ekonomik nepermjet zhvillimit te tregjeve efikase te tokes dhe prones, forcimit te kapacitetit dhe bazes burimore te komuniteteve, dhe permiresimit te infrastructures urbane dhe rendimentit.					
Bank Boterore	Fuqizimi I Komuniteteve Urbane ne vendbanimet informale	Nje pjese e grantit eshte vene ne zbatim ne Bashkine e Kamzes per ndertimin e nje lulishte per femijet dhe te nje kopshti/qendre komunitare. Kater qytetet e mbeshtetura jane 1)Lezha, 2)Durrresi, 3)Fieri dhe 4)Saranda.	Grant	MUSD	0.2		
Bank Boterore dhe qeveria Italiane	Projekti per Punet Publike Komunitare 2	Vene ne zbatim nga Fondi Shqiptar I Zhvillimit dhe bashkite pjesemarrese. Objektivi eshte eliminimi i pengesave ne drejtim te zhvillimit (perfshi infrastrukturen dhe sherbimet) nepermjet proceseve pjesemarrese ne zhvillimin ne nivel lokal si rezultat I a) permiresimit te aksesit ne infrastrukturen sociale dhe ekonomike cilesore dhe sherbimeve sociale nepermjet projekteve mikro b) nxitjen e zhvillimit institucional ne nivel lokal.	Kredi	MUSD	13.1	2004	2008
PNUD	Projekti I Zhvillimit Rajonal, Kukes	Rehabilitimi dhe/ose rikonstruksioni I puneve publike komunitare per infrastrukturenku perfshihe dhe projekte ne shendetsi, arsim, komunikacion dhe bujqesi ne Rrethin e Kukesit.	Grant	MUSD	0.299	2005	2007
Austria	Zhvillimi komunitar, planifikim dhe permiresim ne baze komunitare	Kontribut per zhvillimin social dhe permiresimin e Contribute to the social dkomuniteteve me te ardhura te pakta nepermjet puneve publike komunitare dhe veprimtarive permiresuese ne komunitet.	Grant	MEUR	0.45	2004	2007

Aksesi tek shërbimet - Kujdesi Social

Donatori	Projekti	Pershkrim i shkurter	Lloji i financimit	Monedha	Shuma e angazhuar	Data e Fillimit	Data e Perfundimit
DFID	Programi per Shperndarjen e Sherbimeve Sociale (SSDP)	Objektivi eshte permiresimi i standarteve te jetes se te varferve dhe grupeve te rrezikuara te popullsisë ne Shqiperi nepermjet: (i) rritjes se aksesit ndaj shërbimeve sociale te mireorientuara dhe efikase; dhe (ii) mbështetja e qeverise per te zhvilluar, monitoruar dhe vleresuar politika sociale me te efektshme; dhe (iii) permiresimin e kapacitetit per planifikimin, menaxhimin dhe shperndarjen e shërbimeve te kujdesit social nepermjet rritjes se angazhimit te pushteteve lokale, komuniteteve dhe shoqerise civile.	Grant	£	2,500,000	2004	2007
Banka Boterore	SSDP		Kredi	MUSD	10.0	2002	2008
Banka Boterore	SSDP		Grant	MEUR	3.03	2004	2008
OSBE	Mbrojtja e Jetimeve	Permiresimi I legjislacionit ne lidhje me jetimet. Permiresimi I kushteve ne jetimore.	Grant	EUR		E planifikuar	

Aksesi tek shërbimet -Shëndetsia

Donatori	Projekti	Pershkrim i shkurter	Lloji i financimit	Monedha	Shuma e angazhuar	Data e Fillimit	Data e Perfundimit
Banka Boterore	Projekti per Modernizimin e Sektorit Shëndetsor ne Shqiperi	Permiresimi i aksesit fizik dhe financiar dhe aksesit aktual ne shërbimet e kujdesit primar te cilesise se larte, me theksin tek zonat e varfera dhe pa shërbime si dhe ulja e perdorimit te panevojshem te qendrave te kujdesit sekondar dhe terciar. Rritja e efikasitetit te MSH dhe ISSH ne formulimin dhe zbatimin e reformave ne lidhje me pagesat e ofruesve te shërbimeve dhe performances se sistemit shëndetsor. Permiresimi i qeverisjes dhe menaxhimit ne sektorin shëndetsor.				2006	2009
KfW	Planifikimi Familjar III	Permiresimi I shëndetit te nenës dhe planifikimi familjar	Grant	MEUR	1	2006	2008
Italia	Rehabilitimi & pajisjet per 5 poliklinika		Kredi	MEUR	5.1	.2005	?

Donatori	Projekti	Pershkrim i shkurter	Lloji i financimit	Monedha	Shuma e angazhuar	Data e Fillimit	Data e Perfundimit
Suedia	Reforma e Shendetit Mendor	The project will support for the development and stabilisation of a network of mental health services under the MoH via national and regional workshops	Grant	MSEK	6,8	2004	2006
Suedia	Reforma e Sherbimit te Shendetit Mendor ne Shqiperi	Formulimi i Planit Kombetar te Shendetit Mendor me decentralizimin e sherbimeve shendetesore dhe krijimin e apartamenteve te mbrojtura per kujdes. Pilotimi me Autoritetin Shendetesor Rajonal te Tiranes.	Grant	MEUR	1.20	2004	2006
Franca	Permiresimi I kujdesit shendetesor per viktimat e minave/UXO ne Verilindje te Shqiperise	Permiresimi I emergjences dhe kujdesit te vazhdueshem shendetesor per viktimat nga minat/UXO ne Verilindje te Shqiperise, sin e fshat dhe ne nivel rajonal nepermjet sigurimit te trainimit te infermiereve dhe mjekëve, dhe sigurimit te pajisjeve mjekesore moderne.	Grant	US	63,000	2006	2006
UNOPS dhe OBSH							

Aksesi tek sherbimet -Strehimi

Donatori	Projekti	Pershkrim i shkurter	Lloji i financimit	Monedha	Shuma e angazhuar	Data e Fillimit	Data e Perfundimit

Aksesi tek shërbimet -Asistenca Ligjore

Donatori	Projekti	Pershkrim i shkurter	Lloji i financimit	Monedha	Shuma e angazhuar	Data e Fillimit	Data e Perfundimit
OSBE	Projekte per Gjykim te Drejte	Rritja e transpareces ne praktikat gjyqesore dhe ngritja e standarteve gjyqesore. Rritja e respektit per te drejtat njerezore/procedurale gjate gjykimit dhe para burgimit.	Grant	EUR	19,897	E planifikuar	
OSBE	Projekti per Zhvillimin e Gjykimit te Drejte	Synimi I Projektit tre-vjecar per Zhvillimin e Gjykimit me Drejtesi, nepermjet analizes se kuadrit ligjor dhe menyres se zhvillimit te gjyqeve <i>de facto</i> , rritja e transparences si dhe ngritja e standarteve gjyqesore dhe respektit per te drejtat e njeriut ne sistemin gjyqesor shqipetar.	Grant	EUR		E planifikuar	

Aksesi tek shërbimet -Uji, Higjena, Rruget- Rruget Rurale

Donatori	Projekti	Pershkrim i shkurter	Lloji i financimit	Monedha	Shuma e angazhuar	Data e Fillimit	Data e Perfundimit
KfW	Fondi I Investimit Social III	Investime ne infrastrukturen sociale (furnizim me uje, arsim, shendetsi) kryesisht ne zona rurale	Kredi	MEUR	2.3	2004	2006
KfW	Asistence Teknike Fondi I Investimit Social III	Asistence Teknike per investime ne infrastrukturen sociale (furnizim me uje, arsim, shendetsi) kryesisht ne zona rurale	Grant	MEUR	0.26	2004	2006
CARDS 2001	Programi per Zhvillimin e Komunitetit	Rehabilitimi I projekteve te infrastructures publike lokale,pra,rrugeve, furnizimit me uje, kanalizimeve	Grant	MEUR	10.0	2003	2006
CARDS 2002	Asistence Teknike per Zhvillimin e Komunitetit	Rehabilitimi I projekteve te infrastructures publike lokale	Grant	MEUR	7.40	2003	2007

Donatori	Projekti	Pershkrim i shkurter	Lloji i financimit	Monedha	Shuma e angazhuar	Data e Fillimit	Data e Perfundimit
CARDS 2003	Punet publike per Zhvillimin e Komunitetit	Rehabilitimi ation of local infrastructure works projects,i,e,roads, water, sewage	Grant	MEUR	1.00	Planned	
CARDS 2003	Punet publike per Zhvillimin e Komunitetit	(KREDI money given to UNDP)	Grant	MEUR	2.5	2005	2007
CARDS 2004	Programi per Zhvillimin e Komunitetit	Rehabilitation projekteve te infrastructures publike lokale,pra,rrugeve, furnizimit me uje, kanalizimeve	Grant	MEUR	7.50	Planned	
Banka Boterore	Mirembajtja e Rrugeve	Projekti ka dy komponente: (i) Mirembajtja e Rrugeve Rurale dhe Nacionale; dhe (ii) Siguria e Trafikut, secila perfshin pune publike dhe nenkomponente te asistences teknike.	Kredi	MUSD	30.0	2002	2007

Aksesi tek sherbimet specifike – Projekte per Furnizimin me Uje dhe Higjenen

Donatoret	Projekti	Pershkrim I shkurter	Lloji I financimit	Monedha	Shuma e angazhuar	Data e Fillimit	Data e Perfundimit
KfW	Ujrat e Zeza Kavaje	Ndertimi I impianteve te reja te trajtimit te ujrave te zeza dhe rrjetit te kanalizimeve ne qytetin e Kavajes	Grant	MEUR	5.48	2002	2006
KfW	Masa shoqeruese Kanalizimet Kavaje	Ndertimi I impianteve te reja te trajtimit te ujrave te zeza dhe rrjetit te kanalizimeve ne qytetin e Kavajes	Grant	MEUR	0.15	2004	2006
KfW	Furnizimi me uje dhe Kanalizimet Elbasan	Rehabilitimi I rrjetit kryesor dhe atij sekondar te furnizimit me uje dhe kanalizimeve ne qytetin e Elbasanit	Kredi	MEUR	5.8	2002	2030
KfW	Mbrojtja e Mjedisit Liqeni I Ohrit/Pogradec	Rehabilitimi I rrjetit kryesor dhe atij sekondar te furnizimit me uje dhe kanalizimeve ne qytetin e Pogradecit	Grant	MEUR	1.19	2001	2008
KfW	Masa shoqeruese Mbrojtja e Mjedisit Liqeni I Ohrit	Rehabilitimi I rrjetit kryesor dhe atij sekondar te furnizimit me uje dhe kanalizimeve ne qytetin e Pogradecit	Grant	MEUR	.77	2002	2006

Donatorët	Projekti	Pershkrim i shkurter	Lloji i financimit	Monedha	Shuma e angazhuar	Data e Fillimit	Data e Perfundimit
KfW	Furnizimi me Uje Pogradec (Liqeni I Ohrit)	Rehabilitimi I rrjeteve kryesore dhe dytesore te furnizimit me uje ne qytetin e Pogradecit	Kredi	MEUR	0	2001	2007
KfW	Ujrat e Zeza Pogradec	Konstruksioni I impianteve te trajtimit te ujrave te zeza & rrjetit te kanalizimeve	Grant	MEUR	1.29	2001	2008
KfW	Furnizimi me Uje Berat, Kucove, Lushnje	Rehabilitimi I rrjeteve kryesore dhe dytesore te furnizimit me uje.	Kredi	MEUR	1.03	2005	2009
KfW	Furnizimi me Uje Kruja II	Rehabilitimi I rrjeteve kryesore dhe dytesore te furnizimit me uje ne qytetin e Krujes	Grant	MEUR	0.2	2004	2006
KfW	Ujrat e Zeza Kavaja II	Konstruksioni I impianteve te trajtimit te ujrave te zeza & rrjetit te kanalizimeve ne qytetin e Kavajes	Grant	MEUR	.01	2005	2007
KfW	Ujrat e Zeza Korca III	Konstruksioni I impianteve te trajtimit te ujrave te zeza & rrjetit te kanalizimeve ne qytetin e Korces	Grant	MEUR	0	2004	2008
KfW	Mbrojtja e Mjedisit Liqeni I Shkodres	Rehabilitimi I sistemit te kanalizimeve ne qytetin e Shkodres	Grant	MEUR		planned	
KfW	Programi I Furnizimit me Uje	Rehabilitimi I sistemeve te furnizimit me uje ne zonat rurale	Kredi	MEUR	0	planned	
KfW	Programi I Furnizimit me Uje Asistence Teknike	Asistence teknike per rehabilitimin e sistemeve te furnizimit me uje ne zonat rurale	Grant	MEUR	0	planned	
KfW	Masa Shoqeruese Ujrat e Zeza Pogradec	Masa te ndryshme per rritjen e kapaciteteve per sponsor projekti ne Pogradec	Grant	MEUR	0.90	2003	2006
Austria	Furnizimi me Uje Shkoder	Permiresim thelbesor i sistemin te furnizimit me uje dhe menaxhimit te qytetit te Shkodres (Forcim Istitucional)	Grant	MEUR	0.045	2004	2007

Donatoret	Projekti	Pershkrim I shkurter	Lloji I financimit	Monedha	Shuma e angazhuar	Data e Fillimit	Data e Perfundimit
Austria	Furnizimi me uje Kastrat	Permiresimi i furnizimit me uje ne fshatrat e larget te Kastratit - zbatimi	Grant	MEUR	0	2002	>
Austria	Furnizim me uje 4 fshatra (Barbullush, Muriqan, Bushat, Ranxa)	Investime ne sistemin e furnizimit me uje	Grant	MEUR	0.09	2004	2006
Austria	Furnizimi me uje Koplík	Permiresimi i sistemit te furnizimit me uje ne Koplík-studimi fizibiliteti dhe investime	Grant	MEUR	0		
EIB	Furnizimi me uje dhe Ujrat e zeza te Bashkive		Kredi	MEUR	0	2003	
IDB	Projekti i infrastructures rurale		Kredi	MACU	4.9	2000	
IDB	Furnizimi me uje & Kanalizimet F.Kruje - Peshkopi		Kredi	MACU	0.8	2003	
Italia	Mbeshtetje Institucionale per Projektin e Furnizimit me Uje		Grant	MEUR	0.3		
Italia	Rehabilitim i metejshem i sistemit te furnizimit me uje ne Tirane		Kredi	MEUR	8.5		
Luksenburg	Asistence Teknike per Strategjine e Sherbimeve te Furnizimit me Uje & Kanalizimeve		Grant	MEUR		2006	2008
OPEK	Rehabilitimi I furnizimit me uje		Kredi	MUSD	2.3	2002	
Svicra	Projekti I Furnizimit me Uje Pogradec	I gjithë projekti kontribuon ne permiresimin ne nivel rajonal te cilesise se ujit ne Liqenin unik ekologjik te Ohrit.	Grant	CHF		2001	2007

Donatoret	Projekti	Pershkrim i shkurter	Lloji i financimit	Monedha	Shuma e angazhuar	Data e Fillimit	Data e Perfundimit
Banka Boterore	Furnizimi me Uje dhe Kanalizimet	Projekti perfshin komponentet e meposhtem: (a) Kontrate Menaxhimi; (b) Fondi I Investimit dhe (c) Asistence Teknike per zbatimin e projektit dhe reformen e sektorit.	Kredi	MUSD	6.84	2003	2009

Aksesi tek sherbimet - Telekomunikacioni

Donatoret	Projekti	Pershkrim i shkurter	Lloji i financimit	Monedha	Shuma e angazhuar	Data e Fillimit	Data e Perfundimit

Grupet Vulnerabel - Femije e Rrezikuar

Donatoret	Projekti	Pershkrim i shkurter	Lloji i financimit	Monedha	Shuma e angazhuar	Data e Fillimit	Data e Perfundimit
UNFPA	Programi I Planifikimit Familjar						
UNICEF	Programi per Menaxhimin e Semundjeve te Femijeve						
UNICEF	Programi I Zgjeruar I Vaksinit						
CARDS 2004	Vendosja e sistemit gjyqesor per Ceshqjet e Minorenevee: qendrat e paraburgimit per minorenet (rinovim dhe ndertim)	Ndertimi ose rinovimi I nje qendre para burgimi per femijet ne conflict me ligjin ne perputhje me standartet e BE dhe instrumentet e te drejtave te femijeve/njerezve.	Grant	MEUR	0.75	I planifikuar	
ILO	Sistemet e Monitorimit te Punes se Femijeve (CLMS) ne Shqiperi	Programi targeton krijimin e kuadrit institucional per pilotimin e CLMS ne nivel kombetar, rrethi dhe local, ngritja e kapaciteteve, testimi, dhe dokumentimi, vleresimi dhe propozimi per replikimin e modelit CLMS.	Grant	USD	61,855	2005	2007

OSBE	Sistemi Gjyqesor per Minorenat	Zbatimi I Strategjise Kombetare te Femijeve; zhvillimi I nje sistemi gjyqesor per minorenat.	Grant	EUR		I planifikuar	
Spanja	Futja e femijeve ne rrezik ne shkolla ne bashkite e Vlores, Fierit, Beratit, Elbasanit, Durresit dhe Shkodres (Buxheti 2003)	Bashke me Kryqin e Kuq Shqiptar, Kryqi I Kuq Spanjoll ka identifikuar bashkite ku grupet e femijeve ne rrezik kane nje mbeshtetje te vecante.	Grant	MEUR		2006	2007

Grupet Vulnerabel - Romet

Donatoret	Projekti	Pershkrim i shkurter	Lloji i financimit	Monedha	Shuma e angazhuar	Data e Fillimit	Data e Perfundimit
Svicra	Klasa per edukim te alternuar dhe Formim Profesional (CEFA) (PHASEIV)	Femijet ne rrezik, sidomos nga komuniteti Rom dhe jane arsimuar dhe kane marre nje profesion per te kontribuar ne vete-integrimin e tyre ne shoqeri.	Grant	CHF	920,000	2005	2006
OSBE	Zbatimi I Strategjise se Romeve	Per nje vleresim te nevojave te popullsise Rome dhe zbatimin e Strategjise se Romeve.	Grant	EUR	3,000	E planifikuar	
PNUD	Te drejtat e Minoriteteve, Ngritja e Kapaciteteve dhe Avokacia	PNUD ne Shqiperi po nis nje program per permiresimin e kushteve ekonomike dhe sociale te minoriteteve ne disavantazh, sidomos Romeve dhe Egjyptianeve qe jetojne ne varferi.	Grant	MUSD	0.030	2005	2006

Grupet Vulnerabel - Personat me Aftesi te Kufizuar

Donatoret	Projekti	Pershkrim i shkurter	Lloji i financimit	Monedha	Shuma e angazhuar	Data e Fillimit	Data e Perfundimit
Svicra	Ndertimi i nje qendre Ditore per PAK ne Berat (LIRA)	Aistence ne fushen e zhvillimit njerezor dhe institucional me qellim pemiresimin e kushteve te jeteses te personave me handicap fizik dhe mendor per ndertimin e nje qendre ditore.	Grant	CHF	520,000	2004	2006
Svicra	Seksioni per Mesimdheneie te vecabte ne Universitetin e Vlorss (PHASE II)	Improving the quality of life of the handicaped persons, thus facilitating their integration into the society.	Grant	CHF	1,500,000	2004	2006
OSBE	Perforcim I Strategjise Kombetare per PAK	Mbeshtetje per zbatimin e Strategjise Kombetare per PAK nepermjet ngritjes se nje structure monitoruese.	Grant	EUR	6,000	E planifikuar	

Grupet Vulnerabel – Te Moshuarit

Donatoret	Projekti	Pershkrim i shkurter	Lloji i financimit	Monedha	Shuma e angazhuar	Data e Fillimit	Data e Perfundimit

Fusha te Vecanta – Barazia Gjinore

Donatoret	Projekti	Pershkrim i shkurter	Lloji i financimit	Monedha	Shuma e angazhuar	Data e Fillimit	Data e Perfundimit
Norvegjia	Integrimi Gjinor II	Rritja e kapacitetit te Institutit Gjinor ne Universitetin e Tiranes. Mbeshtetje per shkollat lokale dhe universitetet e rretheve. Forcimi I kapaciteteve te MASH. Integrim gjinor net e gjithje programin e Institutit te Trainimit te Administrimit Publik	Grant	US	227,000	2006	2007
OSBE	Mbeshtetje ndaj mekanizmave kombetare per barazine gjinore	Mbeshtetje per Mekanizmin Gjinor Kombetar per ngritjen e nje structure dhe pune efikase ne zbatimin e Ligjit te Barazise Gjinore.	Grant	EUR	7,000	I planifikuar	
Suedia	Grate ne Drejtim	Pemiresimi I pjesemarrjes se grave ne formulimin e politikave dhe drejtim nepermjet trainimit, mbeshtetjes se mediave dhe avokacise me partite politike	Grant	MEUR	0.20		

Fusha te Vecanta - Reduktimi i Dhunes ne Familje

Donatoret	Projekti	Pershkrim i shkurter	Lloji i finances	Monedha	Shuma e angazhuar	Data e Fillimit	Data e Perfundimit
KANADA	Forcimi i strukturave locale dhe aktiviteve per tiu pergjigjur me efektshmeri dhunes kunder femijeve	Projekti synon parandalimin e abuzimit me femijet dhe dhunes ne familje ne Shkoder nepermjet rritjes se kapacitetit te pushtetit local dhe policise locale. (totali 6 komuna ne bashkine e Shkodres dhe Bashkia e Koplikut – pjesa veri perendimore e Shqiperise).	Grant	CDN		2006	2006
OSBE	“Jo!” dhunes ne familje: Qendra e Keshillimit te Grave Kukes	Sherbime keshillimi per grate e keqtrajtuara. Ndergjegjesim per problemet shoqerore te dhunes ndaj grave.	Grant	EUR		2004	2006

Shtojca 4: Strategjite Kombetare dhe Konsultimet

Qeveria ka formuluar nje sere strategjish dhe planesh veprimi ne keto pese vitet e fundit, shume prej te cilave jane konsultuar gjeresisht me qeverine dhe shoqerine civile si dhe me donatoret. Ketu perfshihen Plani Kombetar I Veprimit per Femijet, Plani Kombetar I Veprimit per Personat me Aftesi te Kufizuar, Plani Kombetar i Veprimit per Romet dhe Strategjia e Perfshirjes Sociale. Strategjia e Punesimit, e Formimit Profesional (qe do te perfshihet tek Punesimi dhe Arsimi Baze), e Strehimit, e Teknologjise se Informacionit dhe Telekomunikacionit dhe Shendetsise, jane ne proces rishikimi. Jane ne process zhvillimi, planet e reja te veprimit per grate dhe dhunen ne familje dhe te dyja jane konsultuar gjeresisht.

Strategjia e Perfshirjes Sociale eshte nje sinteze e strategjive sektoriale aktuale apo e strategjive te qeverise aktuale. Inputet ofrojne nje pershkrim te situates aktuale te te varferve dhe te perjashtuarve, duke perdorur analiza te koheve te fundit dhe te dhena administrative, si dhe shpjegojne politiken e qeverise per permiresimin e situates. Inputet ne draft strategjine e perfshirjes sociale u kontrolluan nga secila ministri pergjegjese dhe grup keshillues. Faza tjeter e procesit do te perfshije konsultime te metejshme me grupin keshillues dhe donatoret.

Strategjia Sectoriale	Fusha e Perfshirjes Sociale	Strategjia aktuale/Plani I Veprimit	Procesi I Konsultimit dhe pjesmarrjes
Punesimi (pezull)	Pjesemarrja ne tregun e punes	Strategjia e Punesimit	
Punesimi (pezull)	- Pjesemarrja ne tregun e punes, - Kapercimi I disavantazheve ne Arsim dhe Formim Profesional	Strategjia e Formimit Profesional (ne rishikim)	Vleresimi I nevojave per formimin profesional
Arsimi	Kapercimi I disavantazheve ne Arsim dhe Formim Profesional	Strategjia Kombetare e Arsimit 2004-2015	Konsultuar me ministrite, OJF-te, donatoret dhe klientet ⁵⁰
Mbrojtja Sociale (pezull)	Modernizimi I Sistemeve te Mbrojtjes Sociale	Strategjia e Sherbimeve Sociale 2005-2010	Vleresimi I Vulnerabilitetit dhe Nevojave per Ngritjen e Kapaciteteve Institucionale (2000)
Mbrojtja Sociale (pezull)	Sigurimi I aksesit tek kujdesi	Strategjia e Sherbimeve Sociale 2005-2010	Vleresimi I Vulnerabilitetit dhe Nevojave per Ngritjen e Kapaciteteve Institucionale (2000)
Mbrojtja Sociale (pezull)	Lehtesimi I varferise se femijeve	Strategjia Kombetare e Femijeve dhe Plani i Veprimit 2005 Raporti dhe Strategjia per Punen e Femijeve	Po
Mbrojtja Sociale (pezull)	Reduktimi I pabarazise gjinore	Plani I Veprimit per Pabarazine Gjinore	Ne proces

⁵⁰ Dokumentuar tek Arsimi per te Gjithe - Draft /Fast Track Initiative (EFA/FTI) Propozim I MASH, Republika e Shqiperise

Strategjia Sectoriale	Fusha e Perfshirjes Sociale	Strategjia aktuale/Plani I Veprimit	Procesi I Konsultimit dhe pjesmarrjes
Mbrojtja Sociale (pezull)	Grupet Vulnerabel-Romet	Strategjia Kombetare per Permiresimin e Kushteve te Jeteses te Minoritetit Rom ne Shqiperi (2005)	Po
Mbrojtja Sociale (pezull)	Grupet Vulnerabel-PAK	Strategjia Kombetare per PAK 2004-2014	Po
Mbrojtja Sociale (pezull)	Grupet Vulnerabel – te moshuarit	Sherbimet sociale Drejt nje shoqerie te shendetshme me njerez te shendetshem: Strategjia e Shendetit Publik dhe Promovimit te Shendetit 2002-2010 (rishikimi 2007)	Po
Shendetsia (pezull)	Aksesi tek Sherbimet Shendetsore	-Strategjia Afat-gjate per Zhvillimin e Sistemit Shendetsor ne Shqiperi -Drejt nje shteti te shendetshem me njerez te shendetshem: Shendetit Publik dhe Strategjia per Promovimin e Shendetit 2002-2010 (rishikimi ne vitin 2007)	Po
Drejtësia (pezull)	Aksesi tek Asistenca Ligjore		
Furnizimi me uje	Aksesi tek Sherbimet - Uji	Strategjia e Furnizimit me Uje dhe Sanitetit 2003	
Transporti	Aksesi tek sherbimet-Transporti	Master Plani Kombetar per Transportin 2006	
ICT (pezull)	Aksesi tek sherbimet - Telekomunikacioni	Politika e Zhvillimit te Telekomunikacionit ne Shqiperi (1999) Strategjia e Teknologjise se Informacionit dhe Komunikacionit (2003)	
Planifikimi Urban (pezull)	Sigurimi I nje strehimi te pranushem	Strategjia Kombetare e Strehimit 2001 (po rishikohet)	

Referencat

Albania Health Reform Project, Toward a Health Country with Healthy People- Public Health and Promotion Strategy 2003

Abdiqeva. A., and MRG partners Roma Poverty and the Roma National Strategies: The Cases of Albania, Greece and Serbia London September 2005

Andoni. D., Public Private Banking Sector Partnership for Financing Housing: A Challenge, Opportunity or Utopia Paper presented at the ENHR Conference July 2nd-6th 2004, Cambridge UK

Baban. A., Domestic Violence Against Women in Albania UNICEF September 2003

Beall. J., Piron. L.H., DFID Social Exclusion Review London School of Economics and Political Science and Overseas Development Institute, UK, May 2005

Berger. L., Albania- National Transport Plan- Phase 2 Study Phase Interim Report Executive Summary Phare Transport PMU Ministry of Transport and Telecommunications, Government of Albania, April 2004

Berisha. A., Bader. E., Deligia. C., Dop. M., Nutrition Country Profile Republic of Albania Food and Agriculture Organisation of the United Nations 2005

Bureau of Democracy, Human Rights, and Labour, Country Report on Human Rights Practices- 2005 U.S. Department of State, March 8, 2006

Cabirir Y. and Xhillari L., Persons with Disabilities in Albania Poverty Alleviation and Integration Qualitative Assessment World Bank December 2005

Commission of the European Communities Integrated Guidelines for Growth and Jobs (2005-2008 including a Commission Recommendation on the Broad Guidelines for the Economic Policies of the Member States and the Community (under Article 99 of the EC Treaty) and a Proposal for a Council Decision on Guidelines for the Employment Policies of the Members States (under Article 128 of the EC Treaty) Presented by the Commission Brussels 12.4.2005 COM (2005) 141 Final 2005/0057 (CNS)

Council of Europe, Committee of Ministers, Council of Europe Action Plan to Promote the Rights and Full Participation of People with Disabilities in Society: Improving the Quality of Life of People with Disabilities in Europe 2006-2015 Adopted by the Committee of Ministers, 5 April 2006 at the 961st meeting of the Ministers' Deputies

De Soto. H., Beddies. S., Gedeshi. I., Roma and Egyptians in Albania. From Social Exclusion to Social Inclusion World Bank Working Paper No. 53, _Washington DC. World Bank 2005

EBRD- World Bank ERBD- World Bank Business Environment and Enterprise Performance Survey (BEEPS) 2006

Economic Commission for Europe Geneva Country Provides on the Housing Sector Albania United Nations New York and Geneva, 2002

Galliano. E., V.N.I.C.A. Vulnerability Needs and Institutional Capacity Assessment ECSSD, World Bank, Draft August 19, 2000

Gender Alliance for Development Centre and Ministry of Labour and Social Affairs- Government of Albania Domestic Violence, A Presentation of the Existing Situation in Albania Tirana, April 2006

Gender Alliance for Development Centre Creating Economic Opportunities for Women in Albania: A Strategy for the Prevention of Human Trafficking

Haxhiymiri. E., Shala. Z., Muca. M., Vocational Education and Training Against Social Inclusion, Albania Country Report, European Training Foundation, Turin, Italy 2002
INSTAT Rapid Assessment of Trafficking in Children for Labour and Sexual Exploitation in Albania Tirana 2003

Ivanov. A., Collins. M., Grosu. C., Kling. J., Milcher. S., O'Higgins. N., Slay. B., Zhelyazkova. A., At Risk: Roma and the Displaced in South East Europe UNDP Regional Bureau for Europe and the Commonwealth of Independent States, Bratislava 2006

Konini. M., Llambiri. S., Pillay. H., Xhepa. N., Draft Education for All/Fast Track Initiative (EFA/FTI) Proposal Ministry of Education and Science, Republic of Albania World Bank Education Sector Project, Education Reform Project Credit 3343-ALB, Republic of Albania, February 2005

Liègeois, J.P. 2006 Roma in Europe Strasbourg, Council of Europe Press

Ministry of Labour and Social Affairs Gender and Employment in Albania- Gender Mainstreaming Issues in Employment Policies in Albania UNDP Tirana 2005

National Telecommunications Cooperative Association Albania: Telecommunications and Private Sector Investment in Rural Access Arlington, Virginia, August 2003

OECD-Investment Compact for the Ministry of Economy in Albania The Informal Economy in Albania, Analysis and Policy Recommendations December 2004 Published with the support of the Central European Initiative (CEI)

Rorke. B., Wilkens. A., (eds) Roma Inclusion: Lessons Learned from OSI's Roma Programming Open Society Institute New York, 2006

Open Society Institute Network Women's Program On the Road to the EU Monitoring Equal Opportunities for Women and Men in South Eastern Europe Overview 2006 Hungary 2006

Fairbank. A., Gaumer. G., Organising and Financing of Primary Health Care in Albania, USAID, April 2003

Policy Paper Decentralisation of Water Supply Service and Sewerage

Republic of Albania, Government Programme 2005-2009 Presented in the Albanian Parliament, Tirana, 9 September 2005

Republic of Albania, Ministry of Finance Progress Report on Implementation of National Strategy for Socio-Economic Development during 2004, Objectives and Long Term Priority Plan 2005-2008 June 2005

Republic of Albania, Long Term Strategy for the Development of the Albanian Health System 2004

Republic of Albania Albanian National Strategy for Combating Trafficking in Human Beings, Strategic Framework and National Action Plan: 2005-2007 including: Cooperation Agreement to Establish a National Referral Mechanism for the Enhance Identification of and Assistance to Victims of Human Trafficking and National Strategy for the Fight Against Child Trafficking and the Protection of Child Victims of Trafficking Council of Ministers, Officer of Minister of State for Coordination, Tirana, Albania, July 2005

Republic of Albania, National Child Strategy of Albania 2005-2010 May 2005

Republic of Albania, National Education Strategy (draft) 2004

Republic of Albania, National Strategy for Decentralisation and Local Autonomy (draft), volume 1 and annexes Tirana, 1999

Republic of Albania, National Immunisation Plan 2001-2010

Republic of Albania, National Information and Communication Technologies Strategy (draft) 2003

Republic of Albania Public Finance Sector Strategy 2007-2013 (draft)

Republic of Albania, National Strategy on People with Disabilities 2005

Republic of Albania, National Strategy for Improving the Living Conditions of the Roma Minority 2003

Republic of Albania, National Strategy on Social Services 2005-2010

Republic of Albania, National Vocational Education and Training Strategy 2006-2009 (draft)

SIDA Discovering Albania: Descriptions of Poverty in Six Key Documents Second draft February 2005

UNICEF The State of Albania's Children 2006 Excluded and Invisible UNICEF 2006

World Bank (2006) Albania: A Public Expenditure and Institutional Review Volume 1: Overview and Policy Options Poverty Reduction and Economic Management Unit Europe and Central Asia Region, Report no. 36543-AL, June 2006

World Bank (2006) Albania: A Public Expenditure and Institutional Review Volume 2: Background Chapters Poverty Reduction and Economic Management Unit Europe and Central Asia Region, Report no. 36453-AL, June 2006

Harvey, B., Manual on the Management of the European Structural Funds, European Anti-Poverty Network, 2nd edition, 2006

World Bank (2006) Albania Health Sector Note Report No. 32612-AL Human Development Sector Unit South East Europe Country Unit, Europe and Central Asia Region. Washington DC World Bank

World Bank (2006) Albania Labour Market Assessment Report No. 34597-AL May 2006, Human Development Sector Unit, South East Europe Country Unit, Europe and Central Asia Region

World Bank (2003) Albania-Water Supply and Sanitation Sector Strategy
Final Draft June 2003

World Bank (2004) Albania Decentralisation in Transition in Two Volumes Volume I1
Summary Report and Matrix of Issues and Options Poverty Reduction and Economic Management Unit, Europe and Central Asia Unit, Report no. 27885 ALB, February 2004

World Bank (2004) Albania Decentralisation in Transition in Two Volumes Volume II
Analytical Report Poverty Reduction and Economic Management Unit, Europe and Central Asia Unit, Report no. 27885 ALB, February 2004

World Bank (2003) Albania Fiscal Decentralisation Study Revised June 26th 2003

World Bank (2006) International Bank for Reconstruction and Development, International Development Association and International Finance Corporation Country Assistance Strategy for Albania for the Period FY-6-FY-09 Report No. 34329-AL South East Europe Country Unit (ECCU4) Europe and Central Asia Region (ECA) Southern Europe and Central Asia International Financial Corporation, IFC

World Bank (2003) Poverty and Education in Albania: Who Benefits from Public Spending? Report No. 31983-AL Human Development Sector Unit Europe and Central Asia Region. Washington DC. World Bank

World Bank (2005) Project Appraisal Document on a Proposed Credit to the Republic of Albania for a Health System Modernisation Project Report no. 33415- AL, October 31st, 2005

World Bank (2002) Rural Development Strategy

World Bank (2005) Western Balkan Programmatic Poverty Assessment for FY06-08: Concept Note

World Health Organisation Europe Highlights on Health in Albania World Health Organisation 2006

Planet dhe Strategjite e Qeverise (keto gjenden edhe ne listen e mesiperm)

Albania Health Reform Project, Toward a Health Country with Healthy People- Public Health and Promotion Strategy 2003

Republic of Albania, Long Term Strategy for the Development of the Albanian Health System 2004

Republic of Albania Albanian National Strategy for Combating Trafficking in Human Beings, Strategic Framework and National Action Plan: 2005-2007 including: Cooperation Agreement to Establish a National Referral Mechanism for the Enhance Identification of and Assistance to Victims of Human Trafficking and National Strategy for the Fight Against

Child Trafficking and the Protection of Child Victims of Trafficking Council of Ministers,
Officer of Minister of State for Coordination, Tirana, Albania, July 2005

Republic of Albania, National Child Strategy of Albania 2005-2010 May 2005

Republic of Albania, National Education Strategy (draft) 2004

Republic of Albania, National Strategy for Decentralisation and Local Autonomy National
Committee for Decentralisation, Group of Experts for Decentralisation, 1999

Republic of Albania, National Strategy on Social Services 2005-2010

Republic of Albania, National Immunisation Plan 2001-2010

Republic of Albania, National Information and Communication Technologies Strategy (draft)
2003

Republic of Albania, National Strategy on People with Disabilities 2005

Republic of Albania National Strategy for Improving the Living Conditions of the Roma
Minority 2003

Republic of Albania, National Vocational Education and Training Strategy 2006-2009
(draft)

Republic of Albania, National Youth Strategy 2003

Republic of Albania Public Finance Sector Strategy 2007-2013 (draft)

World Bank Albania-Water Supply and Sanitation Sector Strategy
Final Draft June 2003

World Bank Rural Development Strategy 2002